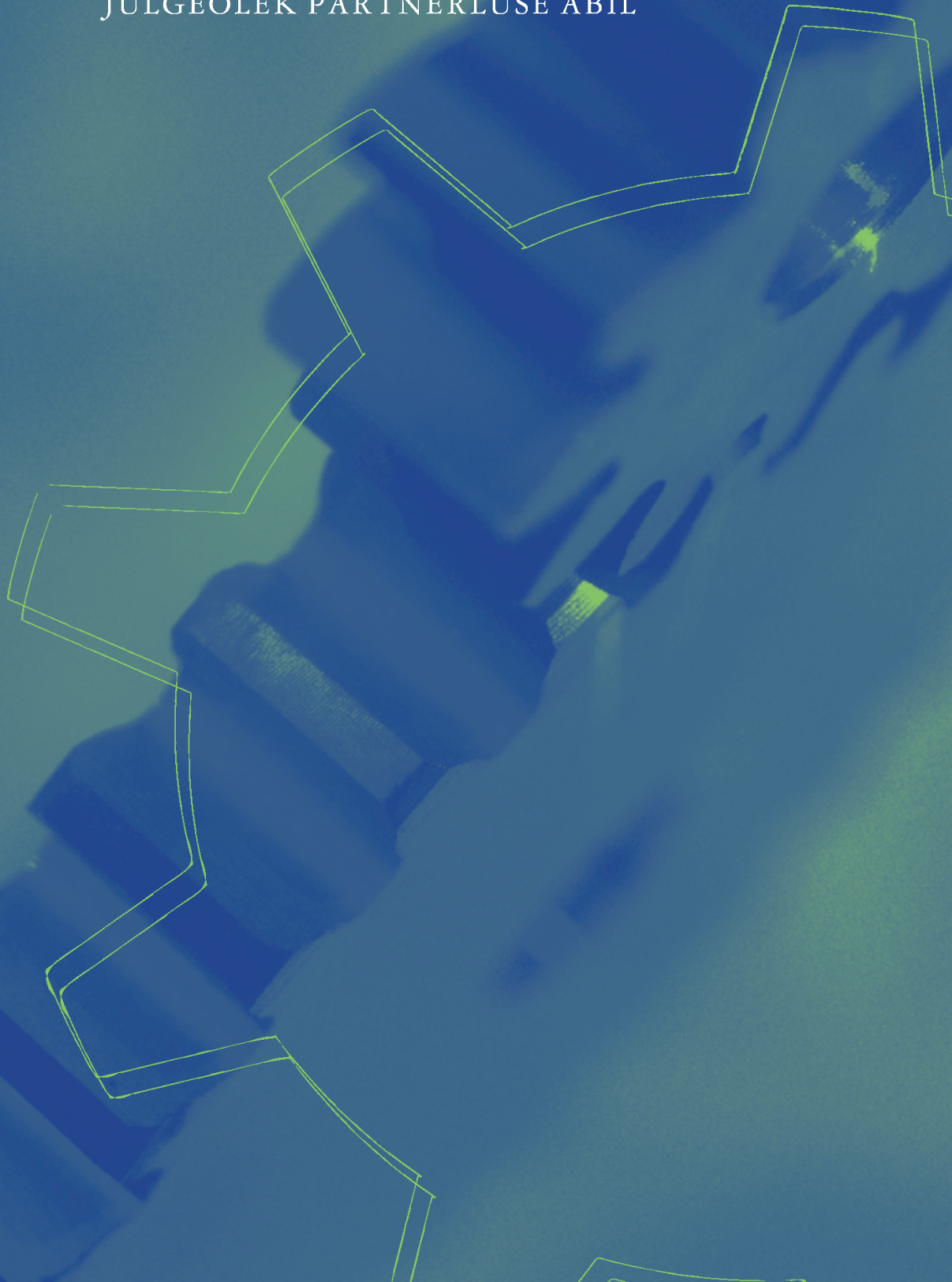

JULGEOLEK PARTNERLUSE ABIL

JULGEOLEK PARTNERLUSE ABIL

Eessõna

Käesolev väljaanne püüab selgitada Euro-Atlandi partnerluse põhialuseid ja peamisi koostöömehhanisme. Keskendutakse viiele põhivaldkonnale – julgeolekudialoog ja -koostöö, rahuoperatsioonid, kaitser reform, valmisolek katastroofideks ning teadus- ja keskkonnavalane koostöö.

Selgitatakse, kuidas partnerlus Euro-Atlandi julgeolekut edendab ning milline on koostöö tegelik ja praktiline tähendus partnerriikide jaoks. Esile tuleb partnerlusprojektide positiivne mõju reformidele ja demokraatlike struktuuride arengule ning partnerriikide kui rahvusvahelise kogukonna liikmete osalemisele rahvusvahelises koostöös.

Ühes väljaandes on võimatu õiglaselt kajastada partnerriikide ja NATO koostöö kogu ulatust ja mitmekesisust. Peale juba põhjalikult käsitletud Balkani ja Afganistani rahuoperatsioonide tehakse koostööd väga paljudes valdkondades, nagu näiteks terrorismivastane võitlus, kaitser reform, julgeoleku majandusaspektid, valmisolek katastroofideks, relvastuskontroll, logistika, õhukaitse, õhuruumi juhtimine, relvastus, koolitus ja väljaõpe, teadus ja keskkond ning infoprogrammid.

NATO on loonud erisuhted kahe partnerriigi, Venemaa ja Ukrainaga, ning seitsme Vahemere dialoogis osaleva riigiga. 2004. aasta juunis Istanbuli tippkohtumisel tehtud algatuse kaudu püüab NATO leida võimalusi koostööks ka laiema Lähis-Ida riikidega. Ehkki neid käesolevas väljaandes täpsemalt ei käsitleta, toetuvad praegused ja tulevased suhted nende riikidega paljudele Euro-Atlandi partnerlusprogrammi raames välja töötatud tegevustele ja koostöömehhanismidele.

Sisukord

JULGEOLEK PARTNERLUSE

4_

Partnerluse
lätted ja
areng

8_

Peamised
koostöö-
mehhanismid

14_

Julgeoleku-
dialoog ja
-koostöö

18_

NATO ja tema
partneririigid
kaardil

Märkus: Käesolevas väljaandes on viited endisele Jugoslaavia Makedoonia Vabariigile märgitud tärniga (*), mis osutab joonealusele märkusele: *Türgi tunnustab Makedoonia Vabariiki selle põhiseadusliku nimega.*

Fotod: Kõigi fotode omanik on NATO, kui ei ole teisiti märgitud.

ABIL

20_

Rahuoperat-
sioonid

24_

Kaitsereform

29_

Valmisolek
katastroofideks
ja nende
reageerimine

33_

Julgeolek,
teadus ja
keskkond

36_ Tõeline Euro-Atlandi julgeolekukultuur

Partnerluse lätted ja areng

Külm sõda lõppes 1989. aastal Berliini müüri langemisega. Lühikese aja jooksul Kesk- ja Ida-Euroopas toimunud kiired sündmused seadsid NATO ette uued ja senisest oluliselt erinevad julgeolekuprobleemid. Tohutud poliitilised muutused avasid suurepäraseid võimalusi Euroopa julgeoleku laiendamiseks, kuid töid mõistagi kaasa ka uusi probleeme ja ebastabiilsust.

Kuidas kasutada ära võimalust ja rajada Euroopa julgeolek pärast külma sõja aegset vastasseisu uuele positiivsele alusele? Mida teha, et taastada normaalsed suhted Ida- ja Lääne-Euroopa riikide vahel? Kuidas aidata Kesk- ja Ida-Euroopa riikidel kindlustada taastatud iseseisvust ja realiseerida oma soove osaleda demokraatlike riikidena rahvusvaheliste julgeolekuprobleemide lahendamisel nii piirkonniti kui ka ülemaailmselt?

Liitlasriikide liidrid vastasid nendele küsimustele 1990. aasta juulis toimunud Londoni tippkohtumisel, otsustades ulatada sõbrakäe üle Ida ja Läänt varem

lahutanud jõujoone ning tehes ettepaneku uute koostöösuhete sisseseadmiseks kõikide Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega. See andis võimaluse asutada 1991. aasta detsembris Põhja-Atlandi Koostöönõukogu (NACC), kuhu NATO ja tema uued partnerriigid võisid koguneda arutama ühist huvi pakkuvaid probleeme. (Toonast muutuste tempot Euroopas iseloomustab ajalooline sündmus, mille tunnistajaiks olid NACCi esimesele koosolekule kokkutulnud: kui toimus lõppkommünikee kooskõlastamise istung, teatas Nõukogude Liidu suursaadik, et kohtumise toimumise ajal on Nõukogude Liit lagunenud ja nüüd esindab ta ainult Venemaa Föderatsiooni.)

Seisukohtade muutus kajastus alliansi uues, 1991. aasta novembris avaldatud strateegilises kontseptsioonis, milles käsitleti julgeolekuprobleeme senisest avaramalt. Alliansi võimalused saavutada oma eesmärged poliitiliste vahenditega olid suuremad kui kunagi varem. Kaitsedimensioon jäi muutumatuks, kuid suuremat tähtsust sai nüüd omistada

> Külma sõja lõpuga avanesid uued võimalused julgeoleku suurendamiseks ja koostöö arendamiseks.

© ullstein bild - Schmitz

“See partnerlus väljendab ühist veendumust, et Euro-Atlandi piirkonna stabiilsust ja julgeolekut saab tagada üksnes koostöö ja ühise tegutsemise abil. Kaitsta ja edendada põhivabadusi ja inimõigusi ning hoida demokraatia abil vabadust, õiglust ja rahu on selle partnerluse ühine eesmärk.”

(Partnerlus rahu nimel: raamdokument, Brüsseli tippkohtumine, 10. jaanuar 1994)

majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnavalastele küsimustele ja niiviisi omakorda edendada stabiilsust ja julgeolekut terves Euro-Atlandi piirkonnas. Alliansi ees seisvate probleemide mitmekesisust arvestades pidid nende lahendamise põhikomponentideks olema dialoog ja koostöö. Külma sõja lõppedes sai põhieesmärgiks väärarusaamade tekkiva konfliktiohu vähendamine ja liitlaste julgeolekut ähvardavate kriiside ohjamine, vastastikuse mõistmise ja usalduse edendamine Euroopa riikide seas ning ühiste julgeolekuprobleemide lahendamiseks loodud tõelise partnerluse võimaluste avardamine.

Vahetult külma sõja järel keskenduti NACCi konsultatsioonidel külmast sõjast pärinevatele probleemidele, nagu näiteks Vene vägede väljaviimine Balti riikidest. Alustati poliitilist koostööd ka paljudes julgeoleku- ja kaitseküsimustes. NACC oli mitmes mõttes teerajaja. Kuna NACC keskendus mitmepoolsele poliitilisele dialoogile, oli partnerriikidel siiski vähe võimalusi seada NATOga sisse individuaalseid koostöösuhteid.

Partnerlusprotsess tegi hiiglasliku hüppe edasi, kui 1994. aastal käivitati ulatuslik praktilise kahepoolse koostöö programm NATO ja üksikute partnerriikide vahel – „Partnerlus rahu nimel”. 1997. aastal loodi NACCi asemele ja selle kogemustele tuginedes Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu (EAPC), mille ülesanne oli rajada teed ulatuslikumale ja tegusamale partnerlusele.

Rahvusvahelisel tasandil seisneb partnerlus ja koostöö peamiselt korrapärastes konsultatsioonides ja koostööüritustes, mille eesmärk on suurendada läbipaistvust ja usaldust kogu Euro-Atlandi piirkonnas. Kahepoolisel tasandil tähendab see üksikute partnerriikide ja NATO vaheliste praktiliste töösuhete arendamist, lähtudes seejuures konkreetsest olukorrast ja konkreetsetest vajadustest.

Partnerlusprotsess tähendab kõigi kaasalöövate riikide vahelise dialoogi ja üksteisemõistmise edendamist. Paljud neist riikidest on endised vaenlased varasematest vaenutsevatest sõjalistest liitudest või neil on omavahel pikaajalisi regionaalseid, territoriaalseid, etnilisi või religioosseid vaidlusi. Koostegutsemine, et leida ühiseid lahendusi ühistele julgeolekuprobleemidele, on aidanud oluliselt kaasa minevikust pärit eelarvamuste ületamisele ja loonud selge arusaamise koostööst sündivast vastastikusest kasust.

Alates rahupartnerlusprogrammi algusest on tehtud märkimisväärsed edusamme, olgugi et on olnud ka raskusi ja tagasilööke, mis olid võib olla vältimatud, kui arvestada Kesk- ja Ida-Euroopas ning endises Nõukogude Liidus toimunud poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalsete muutuste keerukat protsessi. EAPC ja rahupartnerlusprogramm on pidevas dünaamilises arengus vastavalt sellele, kuidas NATO ja tema partnerriigid on astunud samme, et loodud partnerlusmehhanismide alusel julgeolekukoostööd laiendada. Nii nagu NATO on aastate jooksul uuenenud, et vastata muutuva julgeolekukeskkonna uutele väljakutsetele, on arenenud ka partnerlus. Et partnerlus säilitaks oma dünaamika ja tähtsuse alliansi jaoks, on selle raames toimuv tegevus ja selleks kasutatavad mehhanismid tulnud vastavusse viia NATO uute prioriteetidega (vt peatükki „Peamised koostöömehhanismid”).

Niisamuti on partnerlust tulnud süvendada ja avardada, et see aitaks partneritel oma püüdlusi ellu viia ja pakuks neile ka edaspidi piisavat huvi. NATO kaks laienemisringi on muutnud liitlaste ja partnerriikide vahekorda (vt tabelahter). Alates 2004. aasta märtsist on liitlasi rohkem kui partnerriike ja partnerriigid moodustavad ülimalt eripalgelise rühma. Nende hulgas on Balkani riigid, kes siiani tegelevad oma minevikupärandi lahendamise, Kaukaasia ja Kesk-Aasia strateegiliselt tähtsad, kuid vähe arenenud riigid, ning Lääne-Euroopa mitteliitunud riigid. Mõned neist alles arendavad oma kaitsestruktuure ja kaitsevõimet, kuid teised suudavad märkimisväärsel jõududega osaleda NATO juhitud operatsioonidel ning anda teistele partneritele nõu ning pakkuda väljaõpet ja abi paljudes valdkondades.

Praegu kasutavad 20 partnerriiki Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu selleks, et 26 liitlasega korrapäraselt nõu pidada ja paljudes kaitse- ja julgeolekuküsimustes koostööd edendada. Nende relvajõud tegutsevad sageli koos ja osalevad ühisõppustel ning nende sõdurid teenivad õlg õla kõrval NATO juhitud rahuvalveoperatsioonidel. Liitlased ja partnerid teevad koostööd terrorismivastases võitluses. Kui külm sõda lõppes, ei oleks keegi osanud ennustada sedavõrd pöördelisi muutusi Euro-Atlandi julgeolekukeskkonnas.

NATO partnerluspoliitika algeesmärk oli kõrvaldada lahutavad barjäärid ja kindlustada julgeolekut dialoogi ja koostöö abil. Praegused eesmärgid on tunduvalt ambitsioonikamad, sest partnerriigid püüavad nüüd koos NATOga lahendada 21. sajandi julgeolekuprobleeme, mida muu hulgas tekitavad terrorism, massihävitusrelvade levik ja mittetoimivad riigid.

LIITLASED JA PARTNERRIIGID

Aastate jooksul on partnerlusprogrammiga ühinenud 30 riiki: Albaania, Armeenia, Aserbaidžaan, Austria, Bulgaaria, Eesti, Gruusia, Horvaatia, Iirimaa, Kasahstan, Kirgiisi Vabariik, Leedu, Läti, Moldova, Poola, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Šveits, Tadžikistan, Tšehhi Vabariik, Türkmenistan, Ukraina, Ungari, Usbekistan, Valgevene, Venemaa, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik.*

1997. aastal seati sisse erisuhted Venemaa ja Ukrainaga, kui kirjutati alla NATO-Venemaa vastastikuste suhete, koostöö ja julgeoleku põhiakt ning NATO-Ukraina eripartnerlusharta. Suhted Venemaaga on intensiivistunud pärast 2002. aastat, kui asutati NATO-Venemaa Nõukogu, kus liitlased ja Venemaa kohtuvad võrdsetel alustel. NATO-Ukraina suhete süvendamiseks ja laiendamiseks võeti 2002. aasta novembris vastu NATO-Ukraina partnerluse tegevuskava, mis toetab Ukraina reforme teel Euro-Atlandi julgeolekustruktuuride täisliikmeks saamiseni.

Kümnest partnerriigist on saanud liitlased. Poola, Tšehhi Vabariik ja Ungari ühinesid alliansiga 1999. aastal, Bulgaaria, Eesti, Leedu, Läti, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia 2004. aastal. Ettevalmistustega tulevaseks liikmesuseks tegeleb kolm kandidaatriiki: Albaania, Horvaatia ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik.*

Ka Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia ja Montenegro loodavad rahupartnerlusprogrammiga ning Euro-Atlandi Partnerlusnõukoguga ühineda. NATO toetab nende püüdlusi, kuid on esitanud tingimused, mis tuleb eelnevalt täita. Nende hulgas on koostöö Rahvusvahelise Endise Jugoslaavia Kriminaaltribunaliga ja eelkõige kurikuulsaimate sõjakuritegudes kahtlustatavate, Radovan Karadžići ja Ratko Mladići väljaandmine. Samas NATO juba toetab Bosnia ja Hertsegoviina kaitseriformi. Teatav julgeoleku-koostöö toimub ka Serbia ja Montenegroga. See hõlmab ohvitseride ja tsiviilametnike osalemist NATO kursustel, mille eesmärk on tutvustada allianssi, kriisiohjamist, rahuoperatsioone ja tsiviil-sõjaväelist koostööd.

Peamised koostöömehhanismid

NATO konsulteerib regulaarselt partnerriikidega Euro-Atlandi Partnerlusnõukogus (EAPC), mis on üldine poliitiline raamistik suhete arendamiseks partnerriikidega. Iga partnerriik võib rahupartnerlusprogrammi (PfP) raames luua ka ise sidemed alliansiga. Tegemist on praktiliste ürituste programmiga, mille raames partnerriigid saavad valida endale sobivad koostööprioriteedid. Need kaks partnerlusmehhanismi on Euro-Atlandi julgeoleku nurgakiviks.

Koostööd liitlaste ja partnerite vahel on edasi arendatud tippkohtumistel Madridis (1997), Washingtonis (1999), Prahast (2002) ja Istanbulis (2004). Tippkohtumistel tehtud algatused põhinevad ühistel väärtustel ja põhimõtetel ning osutavad, et jätkuvalt püüeldakse partnerluse põhieesmärgi poole: tugevdada ja laiendada rahu ja stabiilsust nii Euro-Atlandi piirkonnas kui ka kaugemal.

PARTNERLUSE TÄHTSÜNDMUSED

- 1991** Põhja-Atlandi Koostöönõukogu (NACC) esimene kohtumine
- 1994** Programmi „Partnerlus rahu nimel” (PfP) algus;
Partnerriikide esinduste loomine NATO juurde;
Partnerluse koordineerimistühma loomine NATO Euroopa vägede kõrgema peakorteri (SHAPE) juurde
- 1995** Rahvusvahelise koordineerimiskeskuse loomine SHAPE’i juurde
- 1996** Partnerriigid osalevad NATO juhitud jõududes, mille ülesandeks on Bosnia rahulepingu rakendamine
- 1997** Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu (EAPC) esimene kohtumine Sintras Portugalis; NATO ja EAPC järgmistel kohtumistel Madridis laiendatakse rahupartnerlusprogrammi operatsioonidega seotud tegevust
- 1998** Euro-Atlandi katastroofiabi koordineerimiskeskuse ja katastroofiabiüksuse loomine
- 1999** Kolm partnerriiki – Poola, Tšehhi Vabariik ja Ungari – ühinevad NATOga;
Dialog ja koostöö lülitatakse alliansi strateegilisse kontseptsiooni kui osa põhilistest julgeolekuülesannetest;

Washingtoni tippkohtumisel otsustatakse PfPd edasi arendada ja tugevdada selle operatsioonidega seotud tegevust;
Partnerriigid annavad oma väeüksused NATO juhitud Kosovo rahutagamisjõududesse (KFOR)

- 2001** EAPC 12. septembri kohtumisel mõistetakse hukka Ameerika Ühendriikide vastu korraldatud terrorirünnakud ja töötatakse võidelda terrorismiga
- 2002** Ulatusliku ülevaateprotsessi tulemusel tugevdatakse Praha tippkohtumisel EAPCd ja PfPd;
Pannakse alus partnerluse terrorismi-vastasele tegevuskavale
- 2003** Partnerriigid annavad oma väeüksusi NATO juhitud rahvusvahelistesse julgeolekuabijõududesse Afganistanis (ISAF)
- 2004** Seitse partnerriiki – Bulgaaria, Eesti, Läti, Leedu, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia – ühinevad NATOga;
Istanbuli tippkohtumisel astutakse uusi samme partnerluse tugevdamiseks;
Pannakse alus partnerluse tegevuskavale kaitseinstituutide loomiseks

Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu

Euro-Atlandi Partnerlusnõukogus (EAPC) kohtuvad NATO liikmed ja partnerid, kokku 46 riiki, et pidada mitmepoosel foorumil pidevat dialoogi ja konsultatsioone poliitilistel ja julgeolekuteemadel. Partnerlusnõukogu on ka poliitiline raamistik, mille kaudu NATO ja rahupartnerlusprogrammi riigid arendavad oma kahepoolseid suhteid.

1997. aastal tehtud otsus asutada EAPC kajastas vajadust liikuda Põhja-Atlandi Koostöönõukogus saavutatult edasi ja luua julgeolekufoorum ulatuslikuma ja tegasusama partnerluse jaoks. Uus foorum pidi vastama nendele hoopis mitmekesisematele suhetele, mis olid partneritega tekkinud rahupartnerlusprogrammi raames ning Bosnia ja Hertsegoviina rahuvalveoperatsioonide käigus, kus 1996. aastal tegutsesid NATO vägede kõrval üksused 14st partnerriigist. See täiendas samaaegseid rahupartnerluse laiendamiseks tehtud samme, mis suurendasid partnerriikide osalust kõiki partnerlusprogrammi üritusi puudutavas otsustamises ja planeerimisprotsessis. EAPC loomine avas esialgu vaid endise Varssavi pakti riikide jaoks mõeldud partnerluse raamistiku ka mitteliitunud Lääne-Euroopa riikidele.

Lisaks jooksvaid poliitilisi ja julgeolekuküsimusi puudutavatele lühiajalistele konsultatsioonidele EAPCs, peetakse pikemaajalisi konsultatsioone ja tehakse koostööd arvukates valdkondades. Loetelu hõlmab muu hulgas järgmisi valdkondi: kriisiohjamis- ja rahuoperatsioonid; regionaalsed küsimused; relvastuskontroll ja massihävitusrelvade levikuga seotud probleemid; rahvusvaheline terrorism; kaitseküsimused nagu kaitseplaneerimine, -eelarve, -poliitika ja -strateegia; tsiviilhädaabi planeerimine ja valmisolek katastroofideks; relvastusalane koostöö; tuumaohutus; tsiviil-sõjaväeline koostöö lennuliikluse korraldamisel; teaduslane koostöö.

EAPCs kasutatakse sõltuvalt arutlusel olevatest teemadest mitmeid mehhanisme, mis võimaldavad korraldada kohtumisi kõigi liitlasriikide ja partnerriikide vahel, aga ka väiksemates, kuid kindlalt piiritlemata töörühmades. Paindlikkus on edu pant.

> Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu kohtumisi juhatab NATO peasekretär.

Enamikul partnerriikidest on diplomaatiline esindus NATO peakorteri juures Brüsselis, mis lihtsustab regulaarset infovahetust ja võimaldab pidada konsultatsioone alati, kui selleks tekib vajadus. EAPC kohtumised toimuvad kord kuus suursaadikute tasandil, kord aastas välis- ja kaitseministrite ning kaitsevägede juhatajate tasandil ning aeg-ajalt tippkohtumiste vormis. Alates 2005. aastast hakkab kord aastas koos käima kõrgetasemeline EAPC julgeolekufoorum, et arutada tähtsaid julgeolekuküsimusi ning vaadata, kuidas NATO ja partnerriigid saavad neid kõige paremini üheskoos lahendada.

Partnerlus rahu nimel

Rahupartnerlusprogramm, mis nagu allianss ise, rajaneb praktilisel koostööl ja väärtustab demokraatlikke põhimõtteid, käivitati eesmärgiga suurendada stabiilsust, vähendada ohtu rahule ning luua tugevamaid julgeolekualaseid suhteid nii üksikute partnerriikide ja NATO kui ka partnerriikide endi vahel.

Rahupartnerlusprogrammi põhiolemus seisneb iga partnerriigi ja NATO vahel loodud partnerlussuhtes, mille puhul võetakse arvesse iga riigi individuaalseid vajadusi ja mida viiakse ühiselt ellu iga osaleva riigi valitud tasemel ja tempos. Rahupartnerluse raames on välja töötatud hulk mitmesuguseid projekte ja tegevusi, mille abil programmi sihte ja eesmäärke ellu viia ja ideedest tegudeni jõuda. Väljatöötatud vahendid ja algatused, mida allpool kirjeldatakse, on nii kahe- kui ka mitmepoolse tegevuse raamistikuks, pakkudes partneritele NATOga tihedamate sidemete loomiseks tõhusaid ja läbipaistvaid programme.

Rahupartnerlusprogrammi ametlik alus on selle raamdokument, milles nähakse ette iga partnerriigi konkreetset kohustused. Iga partnerriik võtab endale kaugele ulatuvad poliitilised kohustused demokraatliku ühiskonnakorra säilitamiseks;

rahvusvahelise õiguse põhimõtetest kinnipidamiseks; ÜRO põhikirjast, inimõiguste ülddeklaratsioonist, Helsingi lõppaktist ning rahvusvahelistest desarmeerimis- ja relvastuskontrollilepetest tulenevate kohustuste täitmiseks; teiste riikide vastu jõu kasutamisest või jõuga ähvardamisest hoidumiseks; olemasolevate riigipiiride austamiseks; ning vaidluste rahumeelseks lahendamiseks. Riigid kohustuvad ka suurendama oma kaitseplaneerimise ja kaitse-eelarvete läbipaistvust, allutama oma relvajõud demokraatlikule juhtimisele ning arendama suutlikkust tegutseda koos NATOga rahuvalve- ja humanitaaroperatsioonides. Raamdokumendis rõhutatakse ka liitlaste kohustust konsulteerida iga partnerriigiga, kes tajub otsest ohtu oma territoriaalsele terviklikkusele, poliitilisele iseseisvusele või julgeolekule. Seda võimalust kasutasid näiteks Albaania ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik* Kosovo kriisi ajal.

Partnerriigid valivad endale tegevusalad vastavalt oma eesmärkidele ja võimetele. Need tehakse liitlastele teatavaks esitlusedokumendis. Seejärel töötavad NATO ja iga partnerriik koos välja ja kinnitavad omavahelise individuaalse partnerlusprogrammi. See kaheaastane programm koostatakse ulatusliku ürituste kava põhjal vastavalt iga riigi erihuvidele ja -vajadustele. Koostöö keskendub eeskätt kaitseküsimustele, kaitser reformile ja kaitser reformi negatiivsetele järelmõjudele, kuid puudutab peaaegu kõiki NATO tegevusvaldkondi, hõlmates kaitsepoliitikat ja -planeerimist, tsiviil-sõjaväelisi suhteid, koolitust ja väljaõpet, õhukaitset, side- ja infosüsteeme, kriisiohjamist ja tsiviilhädabi planeerimist.

1999. aasta aprillis toimunud Washingtoni tippkohtumisel tehti mitu olulist algatust, et suurendada operatsioonide osa rahupartnerlusprogrammis ning partnerriikide kaasamist PfP otsustamis- ja planeerimisprotsessi. Nende hulka kuulusid operatiivvõimete kontseptsiooni ja poliitilis-sõjalise raamistiku vastuvõtmine. Algatati ka väljaõppe ja koolituse edendamise programm, et suurendada partnerriikide tegutsemissuutlikkust nende relvajõudude väljaõppe ja koolitamise abil.

> Horvaatia kirjutab 2000. aasta mais alla rahupartnerlusprogrammi raamdokumendile.

Operatiivvõimete kontseptsioon töötati välja selleks, et parandada alliansi ja partnerite relvajõudude võimet NATO juhitud operatsioonidel koos tegutseda. Selle eesmärk on parandada paindlikkust konkreetse operatsiooni vajadustele vastavate üksuste moodustamisel tulevaste NATO juhitud rahu-partnerlusoperatsioonide tarbeks. See keskendub relvajõududele ja sõjalistele võimetele, mis on selliste operatsioonide jaoks potentsiaalselt saadaval. Rahuaegsete suhete süvendamine partnerriikide ja alliansi staapide ning relvajõudude vahel hõlbustab ka partnerriikide relvajõudude integreerumist NATO juhitud vägedesse. Istanbuli tippkohtumisel rõhutati, et osana operatiivvõimete kontseptsiooni rakendamisest tuleb NATO vastavate mehhanismidega ühtlustada koostegutsemisvõime standardid ja hindamissüsteemid.

Poliitilis-sõjaline raamistik näeb ette põhimõtted, korra ja muud juhtnõõrid, millega reguleeritakse partnerite kaasamist poliitilistesse konsultatsioonidesse ja otsuste tegemisse, operatiivplaneerimisse ja sõjalisse juhtimisse. Istanbulis rõhutati vajadust kaasata partnerid aegsasti otsuste tegemisse. Selle raamdokumendi sätteid rakendatakse kõigis partnerite osalusega NATO juhitud operatsioonides ning neid kasutatakse üldjuhisenä partnerite osalemisel muudes NATO tegevustes, nagu näiteks väljaõpe ja PfP usaldusfondid.

Et partnerriike partnerlusprogrammi igapäevatöösse tõhusamalt kaasata, on NATO väejuhatuste juurde loodud PfP staabielemendid, kus töötavad partnerriikide sõjaväelased. Belgias Monsis asuvas NATO operatsioonide väejuhatuses töötav partnerluse koordineerimisüksus koordineerib PfP väljaõpet ja õppusi. Rahvusvaheline koordineerimiskeskus annab informatsiooni ja planeerimisalast abi kõigile NATOsse mittekuuluvatele riikidele, kelle üksused osalevad NATO juhitud rahuvalveoperatsioonidel (vt lk 23).

Selleks et tagada partnerriikide parem ettevalmistus NATO vägedega rahuvalveoperatsioonides koos tegutsemiseks, edastatakse partnerriikidele PfP planeerimis- ja aruandlusprotsessi (PARP) raames juhised koostegutsemisvõime saavutamiseks ja sõjaliste võimenõuete täitmiseks. See protsess on aidanud märkimisväärselt tihendada ka partnerriikide omavahelist koostööd NATO juhitud rahuoperatsioonidel Balkanil ja Afganistanis. PARP on välja töötatud NATO enda relvajõudude planeerimissüsteemi eeskujul ja partneritele pakutakse seda nende vabal valikul.

Planeerimisalaste eesmärkide ehk partnerluseesmärkide osas peetakse läbirääkimisi iga osaleva riigiga eraldi ning edusammude hindamiseks koostatakse ulatuslik ülevaatedokument. Aastatega on PARPi nõuded muutunud keerukamateks ja rangemateks ning on üha enam seotud nende võimete ja vahendite täiustamisega, mille liitlased on endale eesmärgiks seadnud. Partnerid kasutavad PARPi ka selleks, et arendada välja tõhusad, rahaliselt jõukohased ja jätkusuutlikud relvajõud ning selleks, et edendada kaitstesüsteemi ulatuslikumaid reforme. Seda mehhanismi kasutati näiteks Ukraina kaitser reformi puhul (vt lk 25).

Mitmed partnerlusalgatused aitavad partneritel toime tulla kaitser reformi tagajärjel tekkinud probleemidega. Nende hulgas on märkimisväärsed PfP usaldusfondid (vt teabelahter lk 28), mis pakuvad praktilist abi jalaväe miinide ja üleliigsete relvavarude turvalisel hävitamisel ning sõjaväelaste ümberõppel ja sõjaväebaaside otstarbe ümberkujundamisel.

> Kosovo rahutagamisjõudude (KFOR) koosseisu kuuluv Šveitsi helikopter Priština kohal: koostöö edendamine NATO juhitud rahualveoperatsioonides on üks partnerluse põhifunktsioone.

Koostöö süvendamine

2002. aasta novembris toimunud Praha tippkohtumisel süvendati NATO ja partnerriikide koostööd veelgi. Ulatuslikus ülevaatedokumendis, kus käsitletakse EAPCd ja rahupartnerlusprogrammi, soovitati tugevdada poliitilist dialoogi partneritega ja laiendada veelgi nende kaasamist selliste ürituste planeerimisse, läbiviimisse ja järelevalvesse, milles nad ise osalevad.

Prahas võeti kasutusele ka uus üldine koostööprogramm – partnerluse tegevuskava. Esimene allprogramm, mis selle raames välja töötati, oli partnerluse terrorismivastane tegevuskava (vt lk 15). Teine uus koostööalgatus oli partnerluse individuaalne tegevuskava (IPAP), mille üritusi ei valita enam üldloetelust, vaid mis võimaldab alliansil spetsiaalselt ning vajadusi ja olukorda arvestades kohandada oma abi huvitatud partnerriikidele, kes on eelkõige kaitse ja julgeoleku vallas taotlenud oma siseriiklikele reformidele paremini struktureeritud toetust (vt tabelahter).

Lähtudes Prahas saavutatud edust, võeti 2004. aastal Istanbulis toimunud tippkohtumisel uusi meetmeid Euro-Atlandi partnerluse tugevdamiseks ja täiendamiseks nii, et selle raames oleks võimalik lahendada tähtsamaid eri valdkondi puudutavaid

probleeme ning tegelda üksikute partnerriikide vajaduste ja võimetega. Algatati kaitseinstitutsioonide loomist käsitlev partnerluse tegevuskava, et julgustada ja toetada partnereid tõhusate ja demokraatlikku vastutust kandvate kaitseinstitutsioonide ülesehitamisel (vt lk 24).

Partnerite võimalused kasvatada oma panust NATO juhitud operatsioonidel suurenevad relvajõudusid eraldavate riikide aegsa kaasamisega otsustusprotsessi ja nende paranenud võimalustega osaleda poliitilises diskussioonis. Lisaks täiendatakse operatiivvõimete kontseptsiooni ja partneritele võimaldatakse olla esindatud liitlasvägede ümberkujundus- ja arendusjuhatuses, mis vastutab alliansi jõudude ja võimete ümberkujundamise edendamise ja jälgimise eest. See aitab suurendada NATO ja partnerriikide relvajõudude sõjalist koostoimivust ja kaitsestruktuuride ümberkujundamist, lähtudes NATO enda arenevatest ülesannetest ja võimetest.

Tehti ka otsus pöörata rohkem tähelepanu partnerriikidele kahes strateegiliselt tähtsas regioonis, täpsemalt Kaukaasias (Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia) ning Kesk-Aasias (Kasahstan, Kirgiisi Vabariik, Tadžikistan, Türkmenistan ja Usbekistan). NATO on ametisse määranud nende kahe regiooni eriesindaja ja kaks kontaktametnikku. Nende ülesanne on vajaduse korral abistada ja nõu anda

individuaalse partnerluse tegevuskava, kaitseinstitutsioonide loomist käsitleva partnerluse tegevuskava, terrorismivastase tegevuskava ning PARPiga seotud koostöoaspektide rakendamisel.

Täpsem teave:

www.nato.int/issues/eapcl/index.html

www.nato.int/issues/pfpl/index.html

INDIVIDUAALSED PARTNERLUSE TEGEVUSKAVAD

2002. aastal Praha tippkohtumisel algatatud individuaalsed partnerluse tegevuskavad (IPAPid) on avatud riikidele, kellel on poliitiline tahe ja suutlikkus oma sidemeid NATOga süvendada. Need kaheaastased kavad hõlmavad kõiki erinevaid koostöömehhanisme, mille abil partnerriik suhtleb alliansiga, ning nende keskmes on riikide endi reformipüüdlused.

IPAPis tuleb selgelt välja tuua iga partnerriigi koostööeesmärgid ja -prioriteedid ning tagada kasutatavate mehhanismide otsene vastavus seatud prioriteetidele. NATO annab igale riigile konkreetsete reformidega seotud nõu. IPAPi protsessi iseloomustab konkreetseid küsimusi käsitlev intensiivne poliitiline dialoog. IPAP aitab

kooskõlastada ka üksikute liitlaste ja partnerite kahepoolset abi ja tegevust teiste rahvusvaheliste institutsioonidega.

IPAPi eesmärgid hõlmavad poliitika- ja julgeolekualaseid üldküsimusi; kaitse-, julgeoleku- ja sõjalisi küsimusi; suhteid avalikkusega; teadustööd ja keskkonnakaitset; tsiviil-hädaabi planeerimist ning halduse, turbe ja ressurssidega seotud probleeme.

2004. aasta novembris sai Gruusiast esimene riik, kellel on IPAP. Aserbaidžaan ja Usbekistani IPAP on praegu väljatöötamisel ning ka Armeenia on ilmutanud huvi selle kava koostamise vastu.

> Euro-Atlandi partnerlust tugevdati veelgi 2004. aasta juunis toimunud Istanbuli tippkohtumisel.

Julgeolekudialoog ja -koostöö

Et tulla toime hulga küsimustega, mis on otsustava tähtsusega nii liitlaste kui ka partnerite jaoks, areneb julgeolekukeskkonna muutudes ka Euro-Atlandi partnerlus. Seisukohtade selgitamine toimub korrapäraselt seoses areneva julgeolekuolukorraga Balkanil ja Afganistanis, kus liitlaste ja partnerite rahuvalvjad üheskoos töötavad. Mitmeid algatusi tehakse praktilise koostöö edendamiseks ja kooskõlastamiseks ning oskusteabe vahetamiseks sellistes põhivaldkondades, nagu terrorismivastane võitlus ja massihävitussõjade ning väike- ja kergevägede levik.

Paljude julgeolekuohtudega saab kõige tõhusamalt võidelda tihedas koostöös naaberriikidega. EAPC ja rahupartnerlusprogrammi raames saab ka edendada ja toetada partnerriikide omavahelist koostööd regionaalsel ja piirkondlikul tasandil, näiteks Kagu-Euroopas, Kaukaasias ja Kesk-Aasias.

Võitlus terrorismi vastu

Terrorismivastane võitlus on praegu üks NATO esmaseid eesmärke. 11. septembril 2001. aastal Ameerika Ühendriikidele toimunud rünnakute tõttu rakendas NATO esmakordselt artiklit 5 (kollektiivse kaitse klausel NATO asutamislepingus). Kohtudes juba järgmisel päeval, mõistsid NATO ja partnerriikide suursaadikud terrorirünnakud tingimusteta hukka ja tõotasid teha kõik selleks, et võidelda terrorisminuhtlusega.

“Me oleme neist barbaarsetest tegudest kohkunud ja mõistame need tingimusteta hukka. Need teod olid rünnakud meie ühiste väärtuste vastu. Me ei luba oma väärusi rünnata neil, kes on valinud vägivalda tee. Me töötame teha kõik selleks, et võidelda terrorisminuhtlusega. Meid ühendab usk sellesse, et partnerluse ja koostöö ideaalid võidavad.”

(EAPC 12. septembri 2001. aasta avaldus)

Solidaarsus, mida sel päeval väljendasid EAPCi liikmed – Põhja-Ameerikast ja Euroopast Kesk-Aasiani –, ja koostöö, mida on sellest ajast peale tehtud võitluses terrorismiga, näitavad, et NATO partnerlusalgatused on pannud aluse tõelisele Euro-Atlandi julgeolekukultuurile.

Otsus ühendada väed võitluseks terrorismiohu vastu sai konkreetse väljundi, kui NATO Praha tippkohtumisel võeti vastu partnerite terrorismivastase võitluse tegevuskava. Tegevuskava on raamistikuks koostööle ja oskusteabe jagamisele poliitiliste konsultatsioonide ja praktiliste meetmete kaudu. Selle tulemusel paraneb luureteabe vahetamine ja koostöö sellistes küsimustes, nagu piiride julgeolek, terrorismivastase võitlusega seotud koolitus ja väljaõpe ning võimete arendamine terrorirünnakute tagasilöömiseks või nende rünnakute tagajärgedega toimetulekuks (vt lk 32). See tõhustab ka tegevust ülemäärase lahingumoonana ning väike- ja kergereelvade, nagu õlaltlastavad raketi- ja granaadiheitjad, füüsilisel turvamisel ja ohutul hävitamisel.

Relvade leviku tõkestamine

Massihävitusrelvad

21. sajandi üks suuremaid julgeolekuväljakutseid on massihävitusrelvade leviku tõkestamine. NATO dialoogil partneritega on silmapaistev osa alliansi vastavate eesmärkide saavutamisel. Et jõupingutused vilja kannaksid, on oluline usaldus, avatus ja läbipaistvus.

Partneritega konsulteerides püüab allianss edendada ühiseid arusaamu ja infovahetust massihävitusrelvade leviku tõkestamisega seotud küsimustes. Konsultatsioonid, millel käsitletakse nii poliitilisi kui ka kaitsealaseid küsimusi ja kus osalevad nii välis- kui ka kaitseministeeriumide esindajad, aitavad tõhusalt kaasa usalduse loomisele. Mitmel partnerriigil on massihävitusrelvadega seotud õnnetusteks valmisoleku osas tehtud suuri ettevalmistusi ja seega võivad nad selles vallas koos ettevõetavaid jõupingutusi märkimisväärselt toetada.

Konkreetsed probleeme on käsitletud mitmetel seminaridel ja õpikodades. Muu hulgas on süvitsi diskuteeritud teemal „Kogemused seoses Anthraxiga”, mille käigus määratleti mõned olulised punktid kriisilukorraks planeerimisel, lähtudes 2001. aasta sügisel Ühendriikides ja mujal saadud kogemustest. Muud teemad on puudutanud tööstusõnnetustest tulenevaid keskkonnanaohte ja muid operatsioonidel esinevaid meditsiinilisi probleeme.

> Massihävitusrelvade levik on 21. sajandil tõsine julgeolekuoht.

Bioloogiliste ja keemiarelvadega seotud potentsiaalseid ohte käsitlevad EAPC õpikojad on ärgitanud partnereid teavet vahetama ja edendama häid tavasid. Arutatakse selliste uute võimete ja vahendite uurimist ja arendamist, millega oleks võimalik end kaitsta massihävitusrelvade toimeainete vastu, jõudes niiviisi selgusele, millised on parimad vahendid üldise valmisoleku tõhustamiseks.

NATO ja partnerriikide desarmeerimisekspertidel on olnud võimalus arutada massihävitusrelvade levikuga seotud poliitilisi ja luureteabe vahetamist puudutavaid küsimusi. Konsultatsioonidel keskenduti relvade leviku teatavatele põhisuundumustele ning need hõlmasid EAPC-välise riikide (nt Hiina, Jaapan, Iisrael ja Lõuna-Korea) ettekandeid regionaalsete aspektide kohta. Partnerid on vahetanud teavet ekspordikontrollitavade ja hiljutiste relvastuskontrollialaste algatuste, nagu näiteks ÜRO julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1540 rakendamise suhtes.

Liitlased on tutvustanud partneritele ka NATO tegevust keemia-, bioloogilise-, radioloogilise ja tuumarelvavastases (CBRN) kaitstes, eelkõige tuuma-, keemia-, bio- ja radioloogilise kaitsepataljoni loomisel ja rakendamisel.

Jalaväemiinide ja väikerelvade vastane tegevus

Odavatest ja ohvrite osas valimatutest sõjarelvadest tulenev oht on üha enam rahvusvahelise tähelepanu all. Raskusteta hangitavad ja kasutatavad väikerelvad aitavad kaasa relvastatud konfliktide tekkimisele ja kestmisele. Liigagi sageli on puhkeva vägivalla sihtmärgiks ja ohvreiks tsiviilisikud. ÜRO ja muude allikate andmetel oli 1990. aastate neljast miljonist sõjaohvrist 90 protsenti tsiviilisikud, kellest omakorda 80 protsenti olid naised ja lapsed. Hinnanguliselt on maailmas rohkem kui pool miljardit väike- ja kerge-relva, s.o üks igale kaheteistkümnendale inimesele. Iga päev põhjustavad need üle 1000 inimohvri. Arvatakse, et jalaväemiine on üle maailma paigaldatud oma 100 miljonit. Keskmiselt iga 22 minuti tagant plahvatab üks maamiin, tappes või sandistades 26 000 inimest aastas.

Ülemaailmsel, regionaalsel ja kohalikul tasandil on tehtud mitmepoolseid algatusi väikerelvade leviku tõkestamiseks ning humanitaarotstarbeliseks miinitõrjeks. NATO ja partnerriigid püüavad neid jõupingutusi omalt poolt toetada partnerluse poliitilis-sõjalise oskusteabe rakendamisega Euro-Atlandi piirkonnas.

EAPC on loonud väike- ja kergereelvade ning miinitõrje *ad hoc* töögrupi, et pakkuda võimalust vahetada teavet selle kohta, kuidas selliste relvade liikumist kõige tõhusamalt ohjata, näiteks riiklike ekspordikontrolli- ja jõustamismehhanismide kaudu.

> Väike- ja kergereelvade levik valmistab kogu maailmas üha rohkem muret.

Rahupartnerlusprogrammi raames püütakse ka edendada väljaõpet, mis käsitleb relvavarude haldamist ning ülemäärase varustuse turvalist hoiustamist, kõrvaldamist ja hävitamist ning rahuvalveoperatsioonide käigus toimuvat relvade kokkukogumist ja hävitamist. Lisaks sellele antakse sihipärast abi seda taotlenud riikidele.

Maamiinide probleemiga tegeldakse nii nimetatud töögrupis kui ka rahupartnerlusprogrammi raames. Probleemi eri aspekte on käsitletud seminaridel ja õpikodades. Olgugi et põhivastutus humanitaarotstarbelise demineerimise eest operatsioonipiirkonnas lasub ÜRO miinikeelumetmete talitusel, on Balkanil ja Afganistanis tegutsevad NATO ja partnerriikide rahuvalveüksused tsiviilorganisatsioone pidevalt humanitaarotstarbelisel miinitõrjel aidanud. Balkanil on puhastatud maamiinidest 26 miljoni ruutmeetri suurune ala ning Afganistanis aitavad ISAFi üksused maamiinidest vabastada Kabuli rahvusvahelist lennujaama ning operatsioonipiirkonna muid osi.

PfP usaldusfondide tegevus (vt lk 28) algatati 2000. aastal, et suunata doonorriikide rahaline abi jalaväemiinide hävitamise toetuseks. 2004. aasta detsembriks oli hävitatud rohkem kui 2 miljoni jalaväemiini ja palju selliseid projekte on veel ees. Usaldusfondide tegevust laiendati ka ülemäärase lahingumooni ning väike- ja kergereelvade hävitamisele.

> NATO ja tema partnerite rahuvalvavad toetavad sageli humanitaarotstarbelisi miinitõrjeoperatsioone.

NATO RIIGID

Belgia (1)

Bulgaaria (2)

Kanada (3)

Tšehhi Vabariik (4)

Taani (5)

Eesti (6)

Prantsusmaa (7)

Saksamaa (8)

Kreeka (9)

Ungari (10)

Island (11)

Itaalia (12)

Läti (13)

Leedu (14)

Luksemburg (15)

Holland (16)

Norra (17)

Poola (18)

Portugal (19)

Rumeenia (20)

Slovakkia (21)

Sloveenia (22)

Hispaania (23)

Türgi (24)

Ühendkuningriik (25)

Ameerika Ühendriigid (26)

PARTNERRIIGID

Albaania (27)

Armeenia (28)

Austria (29)

Aserbaidžaan (30)

Valgevene (31)

Horvaatia (32)

Soome (33)

Gruusia (34)

Iirimaa (35)

Kasahstan (36)

Kirgiisi Vabariik (37)

Moldova (38)

Venemaa (39)

Rootsi (40)

Šveits (41)

Tadžikistan (42)

Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik* (43)

Türkmenistan (44)

Ukraina (45)

Usbekistan (46)

* Türgi tunnustab Makedoonia Vabariiki selle põhiseadusliku nimega.

Rahuoperatsioonid

> Partnerriikidel on rahvusvahelistes julgeolekuabi jõududes Afganistanis (ISAF) kanda märkimisväärne osa.

Partnerriigid on Balkani poolsaarel toimunud NATO juhitud rahuoperatsioonides mänginud otsustava tähtsusega rolli ning praegu osalevad nad märkimisväärse panusega NATO missioonil Afganistanis. Nende osalemine kõnealustes operatsioonides suurendab julgeolekut Euro-Atlandi ruumis ja sellest kaugemalgi. See annab partnerite vägedele võimaluse omandada praktilisi kogemusi liitlasvägedega kriisipiirkondade stabiliseerimisel koos töötamisel. Samuti aitab see kergendada alliansi liikmetel lasuvat missioonide koormat. Peale selle näitab partnerite kaasamine NATO juhitud operatsioonidesse, et rahvusvahelise üldsuse hulgas valitseb üksmeel kriiside ohjamise ning ebastabiilsuse leviku tõkestamise suhtes.

Väga paljude partnerriikide sõdurid on harjunud töötama külg külje kõrval oma NATO kaaslastega, õppides, kuidas allianss tegutseb keerukates ja rasketes oludes. See on rohkem kui miski muu aidanud parandada suhteid ja suurendada usaldust ja mõistmist relvajõudude vahel, mis külma sõja lõpuni kuulusid omavahel vaenutsevatesse liitudesse, seistes lõhestatud kontinendil üksteisega vastamisi. Nüüd teevad NATO ja tema partnerriigid koostööd, et astuda ühiselt vastu 21. sajandi väljakutsetele.

Afganistani missioon

NATO on alates 2003. aasta augustist juhtinud Afganistani rahvusvahelisi julgeolekuabi jõude (ISAF). Selle ÜRO mandaadiga operatsiooni eesmärk on abistada Afganistani võime rahu ja stabiilsuse taastamisel riigis, mis taastub kaks aastakümnet väldanud kodusõjast, ning välistada tulevikus selle riigi kasutamine terroristide baasina.

Esialgse mandaadi kohaselt piirdusid ISAFi operatsioonid Kabuli ja selle ümbrusega, kuid uue ÜRO mandaadiga laiendati neid pealinnast väljapoole. ISAFi kohalolu on järk-järgult laiendatud põhja poole. Selleks on loodud piirkondlikke ülesehitusmeeskondi ehk PRTsid. Need on tsiviil-sõjaväelised meeskonnad, mis aitavad provintides laiendada keskvalitsuse võimu ning toetavad riigi arengut ja ülesehitust. Ettevalmistused missiooni laiendamiseks Kabulist läänepoolsetesse piirkondadesse algasid 2004. aasta sügisel. Lisaks suurendati kaheksaks nädalaks väe-koosseisu, et toetada valimisprotsessi 2004. aasta oktoobris toimunud presidendivalimiste eel.

2004. aasta septembri seisuga osales ISAFis kümme partnerriiki, kellest mõned andsid missioonile väärtuslikke eriüksusi, nagu sõjaväepolitsei ja demineerijate rühmad. Kesk-Aasia partnerriigid on olnud suureks abiks logistilise toetuse tagamisel ISAFi vägedele, sest varustus peab Afganistani jõudmiseks läbima mitme partnerriigi territooriumi. Rahupartnerluse raames kujunenud suhted võimaldavad liitlasriikidel sõlmida kahepoolseid lepinguid materjalide veoks läbi nende riikide ning vägede ja varustuse paigutamiseks nende territooriumile. Näiteks Saksamaa ja Usbekistan on sõlminud ametliku kokkuleppe Afganistani piiri ääres asuva Termizi sõjaväelennuvälja kasutamise kohta, et tagada õhusild Kabuli ja Afganistani põhjaosadega. Madalmaade ja Kõrgõzstani Vabariigi vahel sõlmitud leping võimaldab Hollandi hävitusslennukitel F-16 kasutada operatsioonideks Biškeki lennuvälja. Sarnane leping on Prantsusmaal Tadžikistaniga, võimaldades prantslastel pidada Dušanbes logistilist baasi. Afganistani kirju etnilise koosseisu tõttu saavad mitmed Kesk-Aasia partnerriigid mõjutada ka sealseid huvirühmi, kelle toetust on võimalik kasutada ISAFi eesmärkide saavutamiseks.

See, millist abi osutavad partnerid ISAFi operatsioonile, mis toimub NATO tavapärastest tegevuspiiridest kaugel, on üks põhjus, miks partnerlus on alliansile nii tähtis.

Operatsioonid Balkanil

Alliansi esimesest, Bosnia ja Hertsegoviina rahuvalvemissioonist peale on partnerriigid osalenud pidevalt NATO juhitud rahutagamisoperatsioonidel Balkanil. NATO juhitud Bosnia ja Hertsegoviina rahutagamisoperatsioonis ning Kosovo rahutagamisoperatsioonis osalenud jõududest (KFOR) on aastate jooksul vastavalt 10 ja 18 protsenti eraldanud partnerriigid ja teised NATO-välised riigid.

Bosnia ja Hertsegoviina

14 partnerriigi väed kuulusid rahutagamisjõududesse (IFOR), mis saadeti Bosniasse ja Hertsegoviinasse pärast Daytoni rahulepingu sõlmimist 14. detsembril 1995. ÜRO poolt rahulepingu sõjaliste aspektide rakendamiseks antud mandaadi kohaselt oli IFORi ülesanne tagada sõjategevuse lõpetamine, lahutada üksteisest sõjast lõhestatud maal äsja tekkinud riiklike üksuste (Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni ning Serblaste Vabariigi) relvajõud ning tagastada sõja jooksul allutatud territooriumid.

IFORi vahetasid 1996. aasta detsembris välja väiksemaarvulised stabiliseerimisjõud (SFOR). Nende ülesanne oli ära hoida sõjategevuse taasalustamine ning luua rahuprotsessi edendamiseks soodne kliima, kuid lisaks sellele laiendati nende missiooni nii, et see hõlmas ka toetust nendele tsiviilasutustele, mis olid seotud rahvusvahelise üldsuse pingutustega kestva

> Stabiliseerimisjõudude (SFOR) koosseisu kuuluv Rootsi rahuvalvaja ja tema koer otsivad maapõuest miine.

rahu saavutamiseks riigis. Rahuvalvajad abistasid põgenikke ja pagulasi koju tagasi pöördumisel ning aitasid kaasa Bosnia relvajõudude reformimisele. Julgeolekusituatsiooni paranedes vähendati riiki paigutatud rahuvalvajate arvu järk-järgult algselt 60 000 mehelt 2004. aastaks 7000 meheni.

NATO juhitud Bosnia ja Hertsegoviina operatsioon lõppes 2004. aasta detsembris, kui vastutus julgeoleku tagamise eest anti üle Euroopa Liidu juhitud jätkumissioonile. SFORi edukas lõpuleviimine näitab, kui õige on käsitleda rahuvalvet ja ülesehitust laiaast ja pikaajalisest perspektiivist lähtudes. Samuti on see tunnustus kannatlikkusele ning visadusele, mida liitlased ning nende partnerid on möödunud kümne aasta jooksul kogu Balkanil üles näidanud ja mida nad Kosovo suhtes jätkuvalt ilmutavad.

SFORi lõpetamine ei tähenda NATO tegevuse lõppu Bosnias ja Hertsegoviinas. NATO jättis riiki oma sõjalise staabi, mis abistab Bosnia võime kaitsereformi elluviimisel ning aitab neil valmistada riiki ette rahupartnerlusprogrammiga liitumiseks. Staap tegeleb ka terrorismivastase võitlusega ning tema ülesanne on sõjakuritegudes kahtlustatavate isikute kinnipidamine ning luureandmete kogumine.

Kosovo

NATO juhitud rahuvalvejõud paigutati Serbia provintsi Kosovosse pärast seda, kui 78 päeva väldanud liitlaste pommitused Jugoslaavia Föderaalset Vabariigi vastu sundisid Milosevići režiimi alluma rahvusvahelise üldsuse nõudmistele viia Kosovost välja Serbia väed, lõpetada etniliste albaanlaste represseerimine ning lubada põgenikel koju tagasi pöörduda.

Tänu sõjalis-tehnilise lepingu sõlmimisele NATO ja Jugoslaavia väejuhtide vahel paigutati 1999. aasta juunis provintsi ÜRO mandaadiga NATO juhitud Kosovo rahutagamisjõud (KFOR). KFORi ülesanne on ära hoida vaenutegevuse taaspuhkemine, luua turvaline keskkond ning toetada rahvusvahelist humanitaarabialast tegevust ja ÜRO ajutise administratsiooni (UNMIK) tööd Kosovos.

KFORi esialgne täiskokosseis oli 43 000 sõjaväelast. Kokosseisu järkjärgulise vähendamise on see arv rohkem kui poole võrra kahanenud. 2004. aasta oktoobri seisuga kuulus 18 000 mehest koosnenud KFORi sõjaväelasi enamikust NATO liikmesriikidest, üheksast partnerriigist ja veel kahest NATO-välisest riigist – Argentinast ja Marokost.

Tihedas koostöös UNMIKiga aitab KFOR luua Kosovos turvalist keskkonda, kus rahvusvahelise abiga saab kiirendada demokraatia arengut. Ülesehitustöö käib ning turvalisus ja normaalne elu on nüüdseks provintsis teataval määral taastunud. Kuid nagu näitab 2004. aasta märtsis puhkenud etniline konflikt, on probleeme veel palju ning sõjaline kohalolek Kosovos on jätkuvalt vajalik.

Koostöö

Rahupartnerlusprogrammi üks peamisi eesmärke on arendada partnerriikide vägesid nii, et need oleksid võimalised rahuvalveoperatsioonides NATO vägedega koos töötama (vt ka lk 10–11). Kahepoolsed programmid ja sõjalised õppused aitavad partnerriikidel arendada vägesid, mis on võimalised osalema rahuvalveoperatsioonides võrdväärselt NATO vägedega. Seejuures on määrava tähtsusega, et õpitaks rääkima ühist keelt, inglise keelt ning arendataks koostegutsemisvõimet. Partnerriikide väed võtavad üha enam kasutusele alliansi operatiivtasandi tegevusnorme ja NATOga ühilduvaid protseduure ja süsteeme, mis aitavad tagada nende tegevuse tõhusust. Selles suhtes on suur tähtsus operatiivvõimete kontseptsioonil. 1994. aastal NATO Euroopa vägede kõrgema peakorteri (SHAPE) juurde moodustatud partnerluse koordineerimisüksus toetab NATO strateegilisi väejuhatusi rahupartnerlusprogrammi raames toimuva väljaõppe ja koolituse koordineerimisel.

Partnerite ja teiste NATO-väliste riikide osalemist NATO juhitud rahutagamisoperatsioonides reguleerib poliitilis-sõjaline raamistik. Seda korraldab 1995. aasta oktoobris SHAPE'i juurde moodustatud rahvusvaheline koordineerimiskeskus, mis annab informatsiooni ja planeerimisalast abi kõigile NATOsse mittekuuluvatele riikidele, kelle üksused osalevad NATO juhitud operatsioonides. Iga riigi osalemist reguleerib finants-tehniline leping, mille NATO sõlmib pärast seda, kui selle riigi panust kõnealustesse operatsioonidesse on analüüsitud. Iga partnerriik vastutab oma üksuste operatsiooni- piirkonda paigutamise ning nende tegevuse efektiivsuse tagamiseks vajaliku toetuse eest. Mõnel juhul pakub toetust kahepoolsetel alustel mõni NATO liikmesriik.

Kuigi enamik NATOsse mittekuuluvaid riike, kes NATO juhitud rahuvalveoperatsioonideks vägesid eraldab, osaleb rahupartnerlusprogrammis ja asub Euroopas, asuvad mitmed ka teistel mandritel ning mõnel ei ole alliansiga isegi ametlikke suhteid. Lõuna-Ameerikast on SFORi andnud oma vägesid Argentina ja Tšiili, esimene neist osaleb ka KFORis. NATO Vahemere-dialoogis osalevatest riikidest on SFORi ja KFORi jaoks rahuvalvajaid eraldanud Jordaania ja Maroko ning NATO juhitud Bosnia ja

Hertsegoviina vägedes on osalenud Egiptuse rahuvalvajad. Suure väekontingendi on KFORi jaoks eraldanud üks teinegi araabia maa, Araabia Ühendemiraadid. Kagu-Aasiast on nii IFORi kui ka SFORi toetanud Malaisia. Ja vahetusprogrammi raames Ühendkuningriigiga saatsid oma sõdurid Balkani rahuvalvajateks ka Austraalia ja Uus-Meremaa. Väike Uus-Meremaa üksus osaleb ka ISAFis.

Vene rahuvalveüksused

Rohkem kui seitse aastat, 2003. aasta suveni, kui Vene rahuvalveüksused SFORist ja KFORist lahkusid, oli Vene kontingent NATOsse mittekuuluvate riikide rahuvalvejõududest suurim. Balkanil toetasid Vene sõdurid külg külje kõrval liitlaste ja nende partneritega rahvusvahelise üldsuse pingutusi püsiva julgeoleku ja stabiilsuse saavutamiseks selles piirkonnas.

Vene rahuvalvajad saabusid Bosniasse ja Hertsegoviinasse 1996. aasta jaanuaris, kuuludes põhjasektoris paikneva mitmeriigilise brigaadi koosseisu. Nende ülesanne oli igapäevane patrullimine ja turvakontroll ning ülesehitustöö ja humanitaarülesannete täitmise toetamine. Venemaa üksustel oli tähtis diplomaatiline roll Kosovo konflikti lõpetamisel ning vaatamata erimeelsustele seoses NATO 1999. aasta pommirünnakutega paigutati Vene üksused 1999. aasta juunis Kosovosse, kus nad tegutsesid provintsi ida-, põhja- ja lõunasektoris mitmeriigiliste brigaadide koosseisus, aidates hoida käigus Priština lennuvälja ja hoolitsedes meditsiinirajatiste ning -teenuste osutamise eest.

Külma sõja lõppemisega kadus ka Ida ja Lääne vastasseisu oht. Suuri vägesid ja relvavarusid ei olnud enam vaja. Paljud lootsid, et vähenenud kaitsekulutustest tõuseb tulu rahule. Kuid kaitser reformid ei ole odavad ega kerged. Lisaks olid NATO ja tema partnerid peagi vastamisi uute julgeolekuväljakutsetega ning pidid kohandama oma relvajõudusid muutunud julgeolekukeskkonnaga, millel olid paratamatult majanduslikud tagajärjed.

NATO liikmed on järk-järgult vähendanud oma vägede isikkoosseise, varustust ja baase ning kujundanud oma vägesid ümber nii, et need vastaksid paremini tänapäeva kaitsevajadustele. Paljud partnerriigid on alles selle pika ja raske protsessi alguses, sageli nappide vahendite ja kogemustega. Nende ees seisab tohutu ülesanne kujundada ja õpetada ümber väed, mis kunagi kuulusid ülimalt sõjaväestatud keskkonda ning mis demokraatlike muutuste kontekstis ei ole enam rahaliselt otstarbekad ega vajalikud. Relvajõudude ümberkujundamisel on peamine arendada ka võimeid, mis võimaldaksid neil anda arvestatav panus Euro-Atlandi ruumi kriisihje- ja rahuvalveoperatsioonidesse. Kaitsereformi teine tähtis aspekt on tagada selle tulemusel tekkivate probleemide õigeaegne lahendamine.

Rahupartnerlusprogrammi üks suuremaid saavutusi on planeerimis- ja aruandlusprotsess (PARP, vt lk 11) oma eesmärgipüstitus- ja aruandlusmehhanismidega, mida täiendavad NATO ja eri partnerriikide vahel kahepoolsest välja töötatud programmid. Nende raames saavad NATO riigid ja nende Lääne-Euroopa partnerid vahetada kogemusi ning abistada üksteist kaitser reformi ulatuslike põhimõteteliste ja praktiliste probleemide lahendamisel.

Ulatusliku kaitser reformi edendamine

Tõhusate institutsioonide loomine

Euro-Atlandi piirkonna stabiilsuse võtmeks on tõhusad ja mõjusad tsiviil-demokraatlikule juhtimisele alluvad riiklikud kaitseinstitutsioonid, millel on suur tähtsus ka rahvusvahelises julgeolekualases koostöös. Seda arvestades käivitati 2004. aasta juunis Istanbulis toimunud tippkohtumisel uus partnerluse tegevuskava kaitseinstitutsioonide loomiseks, mille kinnitasid Euro-Atlandi Partnerlusnõukogu (EAPC) riigipead ja valitsusjuhid.

Selle uue tegevuskavaga soovitakse toetada partnerriikide pingutusi kaitseinstitutsioonide reformimise ja ümberkorraldamise alustamisel ja jätkamisel, et viia need vastavusse siseriiklike vajaduste ja rahvusvaheliste kohustustega. Tegevuskava määratleb partneritevahelise koostöö ühised eesmärgid selles valdkonnas, soodustab asjakohaste kogemuste vahetamist ning aitab koostada ja täpsustada kahepoolseid kaitse- ja julgeolekuabiprogramme.

Tegevuskava eesmärgid on muu hulgas järgmised: kaitsealase tegevuse demokraatliku juhtimise tõhus ja läbipaistev korraldus; tsiviilsektori osalemine kaitse- ja julgeolekupoliitika väljatöötamises; seadusandluse ja kohtute tõhus ja läbipaistev järelevalve kaitsesektori üle; julgeolekuriskide ja riiklike kaitsevajaduste parem analüüsimine koos rahaliselt otstarbekate ja koostegutsemissuutlike võimete arendamise ja säilitamisega; kaitseministeeriumide ja teiste, väestruktuuridega seotud ametkondade tegevuse optimeerimine; rahvusvaheliste normide ja tavade täitmine kaitsesektoris, sealhulgas ekspordikontrolli alal; tõhus ja läbipaistev finantseerimine, planeerimine ja ressursside eraldamine kaitsevaldkonnas; kaitsekulutuste ning kaitse ümberkorraldamise sotsiaal-majanduslike tagajärgede tõhus korraldamine; tõhusad ja läbipaistvad personalistruktuurid ja -tavad kaitsevägedes; ning tõhus rahvusvaheline koostöö ja heanaaberlikud suhted kaitse- ja julgeolekuküsimustes.

Tegevuskava elluviimisel kasutatakse maksimaalselt olemasolevaid EAPC ja PfP võimalusi ja vahendeid. Tegevuskava eesmärkide elluviimise peamine vahend on PARP, mida vastavalt ka kohandatakse. Selleks on vaja kujundada ühtsed arusaamad kaitseüsteemi, selle korralduse ja reformiga seotud normide ja põhimõtete küsimuses. Selle „põhimõttelise ühilduvuse“ saavutamiseks on vaja investeerida koolitusse ning liitlased ja partnerid peavad asjakohaste teadmiste ja kogemuste vahetamiseks rohkem vaeva nägema.

Ukraina näide

NATO-I on kaitseriformi valdkonnas Ukrainaga välja töötatud põhjalikum koostööprogramm kui teiste partneritega. See näitab, kui ulatuslik on partnerriikidele selles valdkonnas pakutav koostöö.

Kui Ukraina 1991. aastal iseseisvus, päris ta osa endise Nõukogude Liidu relvajõududest ja sõjalisest struktuurist. Ukraina palus NATO abi, et kujundada sellest külma sõja jäanukist väiksem, nüüdisaegsem ja tõhusam vägi, mis vastaks riigi uutele julgeolekuvajadustele ning oleks suuteline toetama Ukraina valitud rolli Euroopa stabiilsuse ja julgeoleku aktiivse toetajana. NATO jaoks on seejuures esmatähtis, et tugevneks Ukraina relvajõudude üle teostatav demokraatlik ja tsiviiljuhtimine ning paraneks nende võime tegutseda koos NATO vägedega.

Pärast rahupartnerlusprogrammiga ühinemist 1994. aastal tõid üha sagedasemad kontaktid ja tihedam koostöö NATOga Ukrainasse ulatuslikku nõustamis-

ja praktilist abi. Koostöö tihenes pärast NATO ja Ukraina eripartnerlusharta allakirjutamist 1997. aastal. Aasta hiljem moodustati kaitse- ja julgeolekusektori reformiga seotud küsimustes toimuvate konsultatsioonide ja praktilise koostöö hõlbustamiseks kaitseriformi ühistöögrupp. Ning 1999. aasta aprillis avati Kiievis nende kaitseriformi meetmete toetuseks NATO kontaktbüroo.

Rahupartnerlusprogrammis osalemine toetab Ukraina reformipüüdeid ja koostegutsemisvõime arendamist. PARP on eriti oluline olnud selle poolest, et see on aidanud selgitada välja kaitseplaneerimisega seotud põhinõudeid. Äärmiselt tähtis on olnud tehniline abi ja konsulteerimine kaitseülevaate protsessi läbiviimisel, mis on aidanud Ukrainal koostada oma kaitseriformi kava. Selline ülevaateprotsess on kompleksne, objektiivne ja analüütiline ning selle eesmärk on selgitada välja riigi kaitsevajadused vastavalt riiklikule julgeolekupoliitikale, tasakaalustada need vajaduse korral olemasolevate ressurssidega ning koostada ettepanekud, mille kohaselt väed ja võimed annavad maksumaksja raha eest parima võimaliku tulemuse. Protsessi tulemusel kujuneb kontseptuaalne raamistik reformi jätkamiseks, mis oma olemusest tulenevalt nõuab pikemaajalisi pidevaid jõupingutusi.

Koostöö muude peamiste aspektide hulka kuulub Ukraina abistamine uue julgeolekukontseptsiooni ja sõjalise doktriini väljatöötamisel, kaitse eelarvestamise ja planeerimise tõhustamisel ja läbipaistvaks muutmisel ning tsiviil-sõjaväeliste suhete, sealhulgas Ukraina kaitsestruktuurides osalevate tsiviilisikute rolli tugevdamisel. Ukrainat toetatakse ka suunatud nõustamisega vägede

> NATO Sõjalise Komitee esimees (keskel) 2004. aasta veebruaris Ukraina pealinnas Kiievis tutvumas relvajõudude koostöö ja kaitseriformi edenemisega.

vähendamise, ümberkujundamise ning professionaalsemaks muutmise ja kiirreageerimisüksuste loomise küsimustes. See tegevus ei piirdu ainult relvajõudude või kaitseministeeriumiga, vaid hõlmab ka toetust Ukraina piirivalvele ja siseministeeriumi alluvuses olevatele üksustele.

Kaitseüsteemi ümberkorraldamise põhielemendid on koolitus ja väljaõpe. Ukraina kõrgemad ohvitserid osalevad korrapäraselt kursustel, mis on partnerriikidele avatud NATO Kaitsekolledži juures Roomas ning NATO Kooli juures Oberammergaus Saksamaal. Sõjaväelased saavad praktilisi kogemusi NATO riikidest ja teistest partnerriikidest pärit sõjaväelastega koos töötamisel ka paljudel üritustel ja sõjalistel õppustel.

Selleks et lahendada kaitsereformi tulemusel tekkinud probleeme, on NATO koostöös Ukraina riikliku koordineerimiskeskusega finantseerinud ja ellu viinud keele- ning juhtimis- ja halduskursusi. Keskus vastutab erusõjaväelaste sotsiaalse ümberkohandamise eest. Peale selle annavad liitlased demilitariseerimisprojektidele iseseisvalt abi rahupartnerlusprogrammi usaldusfondide kaudu (vt lk 28).

Toimetulek kaitsereformi tagajärgedega

Kaitsereformi käivitamisel on oluline kohe alguses pöörata tähelepanu reformide käigus tekkivatele probleemidele ning astuda samme mis tahes negatiivsete kõrvalmõjude vähendamiseks. Koondatud sõjaväelased vajavad tsiviilellu tagasipöördumisel abi. Sõjaväebaaside sulgemisel võib olla ränk mõju kohalikele omavalitsusüksustele ja majandusele, mistõttu on vajalik plaan nende baaside ümberkujundamiseks. Ülemääraste ja mahakantud relvade ja laskemoona varud kujutavad endast tõsist julgeoleku- ja keskkonnaohtu ning need tuleb ohutult kõrvaldada.

NATO on partneritele nendes valdkondades nõu ja kogemuste jagamiseks algatanud mitmeid programme. Kuigi allianss saab projekte ja programme rahastada üksnes piiratud ulatuses, püüab ta kindlustada täiendava rahastamise, tehes

koostööd ja jagades teavet teiste rahvusvaheliste institutsioonide ja valitsusväliste organisatsioonidega ning riikidega, kes on valmis kahepoolset abistama.

Sõdurite ümberõpetamine

Külma sõja lõpust peale on partnerriikide relvajõududest koondatud üle viie miljoni sõjaväelase. On hädavajalik luua võimalusi nende ümberõppeks ja tööalaseks koolituseks. 2000. aasta alguses tegi NATO partnerriikidele ettepaneku abistada neid sõjaväelaste ümberõpetamisel ning nende tsiviilellu tagasilöökimisel.

Riikide ametivõimude nõustamiseks ning neile sõjaväelaste ümberõppe põhimõtete ja kavade kohta analüüside ja juhtnööride jagamiseks moodustati NATO eksperdirühm. Toetatakse koondamist ootavate sõjaväelaste nõustamist töö leidmisel või äritegevuse alustamisel, keeleõpet ning ümberõppekeskuste loomist.

Kagu-Euroopas, kus 2010. aastaks suletakse hinnanguliselt 3000 sõjaväelist objekti ja baasi ning töö kaotab 175 000 inimest, on selliste programmide vastu suur huvi. Rumeenia ja Bulgaaria toonaste partnerriikidena olid esimesed, kes sedalaadi abi said. 2004. aastaks oli ümberõppeprogrammides osalenud kummastki riigist ligi 20 000 ohvitseri. Albaania, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik* ning Serbia ja Montenegro uurivad võimalusi koostööks NATOga selles valdkonnas. NATO toetab ka ümberõppeprogramme Venemaal ja Ukrainas.

Erru saadetud sõjaväelaste toetamine

NATO-Vene erusõjaväelaste ümberkohanemiskeskus tegutseb 2002. aasta märtsist ja aitab toime tulla Vene sõjaväe vähendamise sotsiaalsete tulemitega. Keskus pakub kogu Venemaa errusaadetud sõjaväelastele abi ümberõppel ja tsiviilellu tagasipöördumisel. Moskvas asuv keskus

laiendas 2003. aastal oma tegevust kaugemale, avades filiaale Jaroslavis, Peterburis, Tšitas, Permis, Kaliningradis ja Doni-äärses Rostovis.

Keskus on Internetis avanud veebisaite, kust võib leida praktilist teavet ümberõppe- ja töövõimaluste ning väikeettevõtete loomise kohta. Keskus pakub ka ise koolitust, koolitab spetsialiste ning korraldab nendes küsimustes teabevahetuskonverentse. Juba oma tegevuse esimese pooleteise aastaga õpetas keskus välja 210 koolitajat, kes nüüd abistavad sõjaväelasi ümberkohanemisel, ning suunas ligi 200 õppurit koolitusele sellistes valdkondades, nagu IT, ärijuhtimine ja raamatupidamine.

Sõjaväebaaside ümberkujundamine

NATO Kagu-Euroopa sõjaväebaaside ümberkujundamise algatuse raames pakub NATO eksperdirühm riikide ametivõimudele nõu ja soovitusi tsiviilotstarbeks ümberkujundatavate sõjaväebaaside uute kasutusvõimaluste kohta. Algatus püüab edendada ka piirkondlikku koostööd ja teabevahetust osalevate riikide vahel, kelle hulka kuuluvad mitmed partnerriigid ja kaks uut liikmesriiki: Albaania, Bulgaaria, Horvaatia, Moldova, Rumeenia, Serbia ja Montenegro ning endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik.*

Tänu mitmetele pilootprojektidele on võimalik töötada välja sõjaväebaaside sulgemise ja ümberkujundamise strateegiaid. Esmatähtis on seejuures tagada keskkonna puhastus ning soodustada töökohtade loomist ja kohaliku majanduse elavdamist piirkondades, kus sõjaväebaasid on ainsaks suurimaks tööandjaks. Mõned baasid kujundatakse ümber näiteks elumajadeks, haridusasutusteks, tervishoiukeskusteks, vanglateks ning parkideks või looduskaitsealadeks.

Miinide, laskemoona ja relvade hävitamine

Rahupartnerlusprogrammi usaldusfondid (vt *teabelahter lk 28*) abistavad partnerriike üleliigsete jalaväemiinide, laskemoona ning väike- ja kerge-relvade ohutul hävitamisel. Iga riigiga töötatakse välja kohalikele oludele vastavad projektid, et tagada hävitisprotsessi ohutus, keskkonnasäästlikkus ning vastavus rahvusvahelistele normidele. Võimaluse korral kasutatakse nendes projektides kulude vähendamiseks ning kohalike elanike hävitusalaseks koolitamiseks kohapealseid ressursse ja võimalusi, mis aitab luua töökohti ning omandada uusi oskusi.

2005. aasta alguseks oli tänu sellistele projektidele tehtud kahjatuks ligi 1,6 miljonit jalaväemiini Albaanias, kõrvaldatud 12 000 maamiini ja 7000 tonni üleliigset lahingumooni ja reaktiivkütust Moldovas, likvideeritud 400 000 jalaväemiini Ukrainas, hävitatud 1200 jalaväemiini Tadžikistanis ning demonteeritud üle 300 raketi Gruusias. Demilitariseerimisprojektid on kavandatud ka Albaania, Aserbaidžaanis, Valgevenes, Serbia ja Montenegro ning Ukraina jaoks.

RAHUPARTNERLUSPROGRAMMI USALDUSFONDID

Esimesed rahupartnerlusprogrammi usaldusfondid loodi 2000. aasta septembris partnerriikide abistamiseks jalaväemiinivarude ohutul hävitamisel. Nii pidid fondid toetama jalaväemiinide kasutamise, ladustamise, tootmise ja üleandmise keelustamise ning nende hävitamise Ottawa konventsioonile alla kirjutanud riike konventsiooni täitmisel.

Pärast edu mitme miinihävitusprojektiga laiendati fondi tegevusvaldkonda ning kaasati sellesse teised demilitariseerimisprojektid, mis on suunatud laskemoona ning väike- ja kerge relvade hävitamisele. Viimasel ajal on fonde kasutatud rohkem ka partnerriikide toetamiseks kaitsereformi tulemusel tekkinud probleemide lahendamisel, näiteks ümberõppe- ja sõjaväebaaside ümberkujundamise programme kaudu. Usaldusfonde on võimalik luua ka Vahemere-dialoogis osalevate riikide jaoks.

Selleks et töötada välja ja viia ellu konkreetseid projekte, teevad NATO liikmesriigid fondi raames koostööd iga partneriga eraldi. Iga projekti rahastamist ja väljatöötamist ning fondi võimalike liikmete väljaselgitamist juhib NATO liikmes- või partnerriik. Partnerriigilt, mis projektist otsest kasu saab, oodatakse aktiivset osalemist selles töös ning projekti maksimaalset toetamist oma vahendite piires. NATO eksperdid nõustavad ja juhendavad.

Rahastamine on NATO liikmes- ja partnerriikidele vabatahtlik. Sissemaksed võivad samuti olla seadmete näol või mitterahalised. Sageli on Luxembourgis asuv NATO hooldus- ja varustusamet projektide täitevasutuseks, mis vastutab nende tehnilise ja rahalise korralduse eest.

Täiendav teave: www.nato.int/pfp/trust-fund.htm

Vanade rakettide hävitamine

Tänu 2005. aasta alguses lõpule jõudnud rahupartnerlusprogrammi usaldusfondi projektile hävitati Gruusias ohutult ligi 300 vana õhutõrjemürsku. Ponitšala ja Tšaladidi baasides asunud mürsud demonteeriti, nende lõhkepead eemaldati ning veeti siis teise kohta, kus nad kontrollitult lõhati.

Projekt suurendas oluliselt julgeolekut piirkonnades, kus neid mürske hoiti ning hoidis ära keskkonnasaaste, mida need relvad oleksid muidu võinud tekitada.

Valmisolek kataastroofideks ja nende reageerimine

Katastroofid, olgu inimese tekitatud või loodus-õnnetused, võivad juhtuda igal ajal ja tabada igat riiki. Suuremad hädaolukorrad võivad ohustada ka julgeolekut ja stabiilsust. Kuigi iga riik peab ise toime tulema tema territooriumil toimunud õnnetustega ja hoolitsema selle ohvrite eest, võivad katastroofi ulatus ja kestus riigile üle jõu käia ning õnnetuse mõju võib ulatuda ühe riigi piiridest kaugemale. Seepärast on oluline hädaolukordade lahendamiseks ja nendega toimetuleku võime parandamiseks teha rahvusvahelist koostööd.

Koostööd kataastroofideks valmisoleku ja nende reageerimisega seotud valdkondades, mida nimetatakse „tsiviilhädaabi planeerimiseks”, on NATO riigid teinud juba aastaid. 1990. aastatel kaasati sellesse partnerriigid ning nii moodustab see rahupartnerlusprogrammis suurima mittesõjalise osa. 1998. aastal moodustati Venemaa ettepanekul Euro-Atlandi katastroofiabi koordineerimiskeskus (EADRCC), mille ülesanne on koordineerida EAPC riikide reageerimist kataastroofidele Euro-Atlandi ruumis.

> Punase Poolkuu töötajad rahupartnerlusprogrammi õppusel.

Tõhusa koordineerimise edendamine

Tõhusaks tegutsemiseks kataastroofide korral on vaja koordineerida transpordivahendeid, meditsiinivarusid, sidevahendeid, katastroofiabi struktuure ja muid tsiviilressursse. Kõik riigid peavad tagama, et sise-riiklikul tasandil on olemas plaanid toimetulekuks hädaolukordadega. Arvestades aga, et mõned kataastroofid ulatuvad üle riigipiiride ning rahvusvahelistele abipalvetele on vaja vastata kiiresti, on rahvusvaheline koostöö ja planeerimine selles valdkonnas mõõdapääsmatu.

NATO ja tema partnerite vaheline koostöö tsiviilhädaabi planeerimisel hõlmab näiteks seminare, õpikodasid, õppusi ja väljaõppekursusi kohalike ja regionaalsete omavalitsuste ning keskvalitsuste eri tasandite tsiviilametnikele ja sõjaväelastele. Olulised osalejad on ka teised rahvusvahelised organisatsioonid, nagu näiteks ÜRO Humanitaarabi Koordineerimise Amet ning ÜRO Pagulaste Ülemkomissari Amet (UNHCR), Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur ja Euroopa Liit, samuti valitsusvälised abiorganisatsioonid.

Tänu kriisiplaanide ja tegevusjuhiste väljatöötamisele ning vajaliku varustuse arendamisele ning ühisõppustele ja -koolitustele on NATO ja tema partnerriigid suutnud EADRCC kaudu mitme loodusõnnetuse tagajärgede likvideerimiseks antud abi tõhusalt koordineerida. Need loodusõnnetused olid muu hulgas üleujutused Albaanias, Aserbaidžaanis, Tšehhi Vabariigis, Ungaris, Rumeenias ja Ukrainas, maavärinad Türgis, metsatulekahjud endises Jugoslaavia Makedoonia Vabariigis* ja Portugalis ning äärmuslikud ilmastikuolud Moldovas ja Ukrainas.

Abi üleujutuste korral

Lääne-Ukraina on viimase sajandi jooksul üle elanud 13 suurt üleujutust. NATO ja tema partnerid abistasid Ukrainat pärast suuri üleujutusi 1995., 1998. ja 2001. aastal.

1997. aastast peale on tsiviilhädaabi planeerimise ja katastroofideks valmisoleku küsimustes sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumil alusel käivitatud koostööprogramm andnud Ukrainale otsest praktilist kasu. Peatähelepanu on pööratud sellele, et aidata Ukrainal, kelle läänealadel esineb tihti suuri üleujutusi, niisugusteks hädaolukordadeks paremini valmistuda ja nende tagajärgedega paremini toime tulla. PfP õppused, sealhulgas need, mis korraldati 2000. aasta septembris Ukraina Taga-Karpaatia piirkonnas, aitavad kontrollida katastroofiabi protseduure, näiteks õhuvaatluste tegemist, kannatanute evakueerimist ja veepuhastusseadmete paigaldamist. 2001. aastal käivitatud pilootprojekt tõi kokku üle 40 üleujutuse- ja katastroofi-spetsialisti 12 riigist, et töötada välja praktilised soovitused Tisza jõe valgla üleujutuste eest hoiatamise ja nendele reageerimise süsteemi kohta.

EURO-ATLANDI KATASTROOFIABI KOORDINEERIMISKESKUS

1998. aasta juunis moodustati Venemaa ettepanekul NATO peakorteri juures Euro-Atlandi katastroofiabi koordineerimiskeskus (EADRCC). Ööpäevaringselt tegutsev keskus on infovahetuskanaliks ning koordineerib NATO ja tema partnerriikide tegevust Euro-Atlandi piirkonnas toimunud katastroofide korral. Keskus korraldab ka suurte hädaolukordade õppusi, kus harjutatakse tegutsemist imiteeritud loodusõnnetuste ja inimese tekitatud katastroofide olukorras ning keemiliste, bioloogiliste või radioloogiliste toimeainetega toime pandud terroriaktide tagajärgede ohjast.

Keskus teeb tihedat koostööd rahvusvaheliste asutustega, millel on juhtiv osa rahvusvahelistele katastroofidele reageerimisel ja nende tagajärgede ohjast – ÜRO Humanitaarabi Koordineerimise

Ameti ning Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooniga –, nagu ka teiste organisatsioonidega.

Riikidel soovitatakse välja töötada kahe- ja mitmepoolsed kokkulepped viisaeeskirju, piiriületuskokkuleppeid, läbisõidukorda, tollivormistust ja isikkoosseisu juriidilist staatust puudutavate küsimuste lahendamiseks. Sellised meetmed aitavad ära hoida bürokraatlikke viivitusi abivahendite ja -meeskondade õnnetuspiirkonda toimetamisel. Kokkuleppele on jõutud ka Euro-Atlandi katastroofiüksuse loomises, mis pannakse kokku eri riikide üksustest ning mis on õnnetuse korral valmis kiiresti reageerima.

Täiendav teave: www.nato.int/eadrcc/home.htm

Pögenike abistamine

Kuigi EADRCC loodi algselt loodusõnnetuste ja tehnikatastroofide tagajärgede ohjamiseks, sai selle esimeseks ülesandeks korraldada põgenike päästmist, kui rahvusvahelise üldsuse mure Kosovos ja selle ümber kujuneva humanitaarkriisi pärast 1998. aasta jooksul suurenes. Aasta lõpuks oli Serbia sõjaväe ja politsei jõudude ning Kosovo albaanlaste üksuste vahelise avaliku vaenutegevuse tagajärjel saanud surma palju etnilisi albaanlasi ning enam kui 300 000 olid sunnitud kodudest pagema.

EADRCC hakkas tegutsema kohe pärast asutamist 1998. aasta juuni alguses, kui ÜRO pagulaste ülemkomissar palus toimetada 165 tonni hädavajalikku abi Albaania põgenikele. Paari järgneva kuu jooksul, kui kriis arenes, loodi kindel alus EADRCC ja ülemkomissari vahelisele koostööle. EADRCC töötajad käisid mitu korda piirkonnas, et olukorrast paremat ülevaadet saada. Kui kriis 1999. aasta kevadel eskaleerus seoses liitlasvägede õhurünakute ning sadade tuhandete etniliste albaanlaste vägivaldse pagendamisega Serbia vägede poolt, oli tänu sellele tööle kohapeal võimalik abi andmist suurendada ja laiendada.

Keskus oli EAPC riikidele infovahetuskanaliks ning aitas koordineerida abipalvetele reageerimist. Välja saadeti ravimeid ja meditsiiniseadmeid, sidevahendeid, jalatseid ja rõivaid ning telke enam kui 20 000 inimesele. EADRCC suunas piirkonda abi ka partnerlusprogrammi välistelt riikidelt, nagu näiteks Israelilt, mis avas täisvarustuse ja -koosseisuga välihospitali, ning Araabia Ühendemiraatidelt, mis aitas remontida Kukesi lennuvälja Kirde-Albaanias.

Abi kohaletoimetamiseks ja laialijagamiseks eraldati lennukeid ja helikoptereid, rakendati laotöölisi ja anti logistilist toetust. EADRCC tegi tähelepanuväärset tööd ka esmatähtsate humanitaarabilendude koordineerimisel, viies kokku lennuliikluse korraldamise juhid, et töötada välja asjakohane lennukord. EADRCC korraldas ka lennuliikluse spetsialistide määramise ÜRO lennuliikluse koordineerimise rühma juurde.

> Euro-Atlandi katastroofiabi koordineerimiskeskus toetas Kosovo kriisi ajal põgenike päästeoperatsioone.

Lisaks tegutses EADRCC kahe kriisist kõige enam mõjutatud riigi, Albaania ning endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi* eestkõnelejana teiste NATO organite ja muude organisatsioonidega suhtlemisel, sõnastades ja selgitades nende riikide eriprobleeme. Üheks selliseks teemaks oli vajadus luua mehhanism, mis võimaldaks evakueerida põgenikke kolmandatesse riikidesse ning maandaks seeläbi põgenikekriisi teravnedes tekkivaid riske.

Valmisolek terrorirünnakuteks

2001. aasta 11. septembri sündmused näitasid selgelt, kui vajalik on teha koostööd valmistudes võimalikeks tsiviilelanikkonna vastasteks terrorirünnakuteks, milles võidakse kasutada keemia-, bioloogilisi, radioloogilisi või tuumarelvi. Partnerluse terrorismivastane tegevuskava (vt lk 15) kutsub jagama asjakohast informatsiooni ja osalema tsiviilhädaabi planeerimisel selleks, et hinnata riske ning vähendada tsiviilelanike haavatavust terrorismi ja massihävitusrelvade suhtes.

Heaks on kiidetud tsiviilhädaabi planeerimise tegevuskava, mille eesmärk on aidata riigivõimudel parandada oma tsiviilstruktuuride valmisolekut võimalikeks terrorirünnakuteks, milles kasutatakse massihävitusrelvi. NATO ja tema partnerriigid on võtnud arvele riiklikud vahendid, mida saaks niisuguste rünnakute korral kasutada, ning ajakohastavad seda loendit pidevalt. Nende vahendite hulka kuulub kõik alates arstiaibist kuni radioloogilise relva avastamise, tuvastamislaborite ja kannatanute aeromediitsiinilise evakueerimise võimalusteni. Varutakse esmatähtsaid ja häda-vajalikke varusid. Piiriületuskorra lihtsustamiseks tehtava töö eesmärk on tagada abi võimalikult kiire kohalejõudmine õnnetuskohale.

Väljaõppe, planeerimise ja varustuse kohta töötatakse välja miinimumnõuded. Rahupartnerlus-programmi raames korraldatakse korrapäraselt väliõppusi, et riigid suudaksid terrorirünnaku ajal ja selle tagajärgede ohjamisel teha võimalikult tõhusat koostööd. Täpsemalt tähendab see selliste üksuste koostegutsemisvõime parandamist, mille ülesandeks on tegelda arsti- ja esmaabiga ning saastest puhastamisega. Palju tegeldakse sellegi küsimusega, kuidas selliste stressirohkete hädaolukordade ajal avalikkust paremini teavitada.

„Räpase pommi” õppus

2003. aasta oktoobris toimus Rumeenias (toona veel NATO partnerriigis) Pitetis õppus, mille käigus imiteeriti rahvusvahelise üldsuse reageerimist terrorirünnakule „räpase pommiga” (teatud liiki radioloogiline pomm). Selles osales ligi 1300 Rumeenia ja 350 teiste riikide asjatundjat.

Julgeolek, teadus ja keskkond

NATO ja partnerriikide teadlased ja eksperdid kohtuvad korrapäraselt kahe NATO programmi raames, et töötada ühiste probleemide kallal. Koostöö on teadusringkondade traditsioon ja teaduse arengu eeltingimus. Sedasi loodud võrgud täidavad ka poliitilist eesmärki – luua eri kultuuri- ja traditsiooniruumidest pärit ringkondade vahel vastastikust mõistmist ja usaldust.

NATO teaduskomitee programmiga „Julgeolek teaduse kaudu” püütakse julgeolekule, stabiilsusele ja riikide solidaarsusele kaasa aidata, rakendades teadust probleemide lahendamisel. Programm toetab NATO, partnerriikide ja Vahemere dialoogis osalevate riikide tegevteadlaste koostööd ja sidemeid ning nende suutlikkuse suurendamist. Toetus on suunatud eelkõige koostööle uurimisteemadel, mis on seotud terrorismivastase kaitse või muude julgeolekuohtude neutraliseerimisega. Samuti on programmi eesmärk soodustada tehnoloogia jagamist ja vahetamist, et aidata partnerriikidel lahendada oma esmatähtsaid ülesandeid.

Nüüdisühiskonna julgeolekuriskide komitee (CCMS) programm käsitleb keskkonna- ja ühiskonna-probleeme, soodustades riikide asutuste koostööd pika- ja lühiajalistel uuringutel nendes valdkondades. Programm kujutab endast ainulaadset raamistikku sotsiaalsete ja keskkonnaküsimuste tehniliste, teaduslike ja poliitiliste aspektidega seotud teadmiste ja kogemuste vahetamiseks NATO ja partnerriikide vahel nii tsiviil- kui ka sõjalises sektoris. Programmi raames tehtavas töös juhendatakse julgeoleku-alastest eesmärkidest.

Teadus julgeoleku teenistuses

Terrorismivastane kaitse

Võitlus terrorismi vastu on saanud esmatähtsaks ülesandeks ühtmoodi nii liitlastele kui ka nende partneritele. NATO toetab keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumarelvade või toimeainete avastamise tõhusate meetodite teaduslikku uurimist ning nende vastase kaitse parandamist. Samuti toetatakse selliste relvade ohutu hävitamise, saastusest puhastamise ning ravivõimaluste parandamise, muu hulgas kemo- ja vaksineerimistehnoloogiate uurimist.

Teadlastele korraldatakse seminare ja õpikodasid selliste küsimuste käsitlemiseks nagu kriitilise tähtsusega infrastruktuuride (energia-, side-, transpordi- ja elutähtsad süsteemid) haavatavuse vähendamine, öko- ja küberterrorismi vastane kaitse, piirivalve parandamine, võitlus salakaubanduse vastu ning tõhusamate võimaluste väljatöötamine lõhkeainete avastamiseks.

Soovituste väljatöötamiseks tegeldakse ka mahukamate teemadega, nagu terrorismi põhjused, selle sotsiaal-psühholoogilised mõjud ning elanikkonna terrorismiohuteadlikkuse suurendamine.

Muude julgeolekuohtude käsitlemine

Kuigi teised potentsiaalsed ohud julgeolekule ja stabiilsusele ei ole nii ilmsed, võivad needki viia piirkondlike või piiriüleste vastuoludeni. Sellised ohud on muu hulgas taastumatute ressursside nappus ja keskkonna olukorra halvenemine, näiteks kõrbes-tumine, maapinna erosioon või ühiskasutuses olevate veejuhtmete saastumine. Selliste probleemide lahendamiseks ei ole sageli vaja ainult teaduslikku oskusteavet, vaid ka mitmepoolseid meetmeid. Seepärast toetab NATO projekte ja uuringuid, mis edendavad parimate teadustavade rakendamist ja millesse kaasatakse asjaomaseid riike.

Maailm oleks ohutum paik, kui loodusõnnetusi oleks võimalik ennustada, nende tagajärgi vähendada või neid hoopis ära hoida. See teema pakub suurt huvi paljudele partnerriikidele. NATO on ellu viinud mitmeid projekte eesmärgiga vähendada suurtes maavärinates hukkunute arvu, neis tekkivat ainelist kahju ning majanduslikku ja ühiskondlikku ebastabiilsust. Selliste projektidega püütakse näiteks suurendada hoonete maavärinakindlust või koguda andmeid piirkonna seismoloogiliste ja geoloogiliste omaduste kohta eesmärgiga koostada seismoloogilisi ohukaarte, mille abil linnaplaneerijad saaksid otsustada, milliseid hooneid ehitada. Samuti edendatakse projekte, mille eesmärk on töötada välja tõhusam üleujutuste eelhoiatussüsteem ja luua valmisolek nende ohjamiseks.

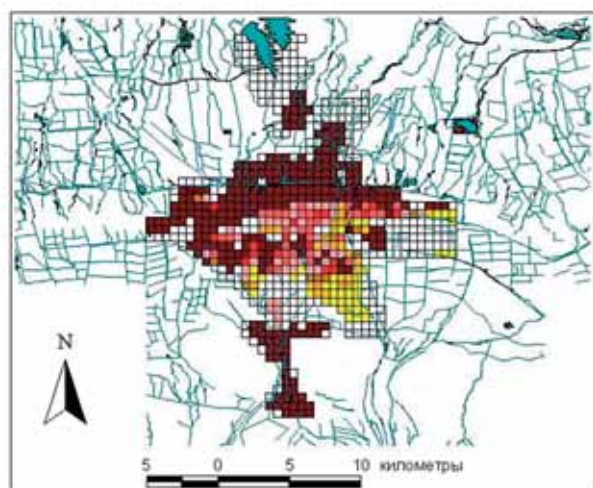
Kuna nüüdisaegne ühiskond sõltub toiduvarede piisavusest ning teabe usaldusväärsusest, on vajalik tagada ka nende kättesaadavus. Need on ühtlasi valdkonnad, kus tuleb uuringuid jätkata, et ühiskond muutuks turvalisemaks.

KESKKOND JA JULGEOLEK

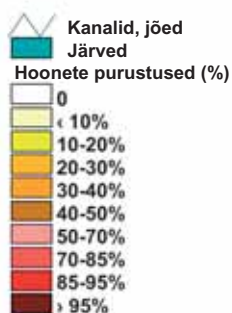
Kuna keskkonnaprobleemid ületavad sageli riigipiire, on rahvusvaheline üldsus aktiivselt algatanud keskkonnaprojekte mitte ainult sotsiaalse ja majandusarengu, vaid julgeoleku ja stabiilsuse edendamiseks. Sellised projektid on tähtsal kohal nüüdisühiskonna julgeoleku-riskide komitee (CCMS) tegevuskavas ja programmis „Julgeolek teaduse kaudu”.

Tähtis samm keskkonnaküsimuste ning julgeoleku ja stabiilsuse seoste tähtsustamisel tehti 2002. aastal, kui Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon, ÜRO keskkonna-programm ning arenguprogramm käivitasid üheskoos programmi „Keskkond ja julgeolek” (ENVSEC). Selles keskendutakse niisugustele haavatavatele piirkondadele, nagu Balkani poolsaar, Kaukaasia ja Kesk-Aasia.

Kuna nii programmis „Julgeolek teaduse kaudu” kui ka CCMSi programmides tegeldakse julgeoleku edendamisega teadus- ja keskkonnavalase koostöö kaudu nende piirkondade partnerriikidega, on need riigid nüüd ENVSECiga seotud. Programmide tegevust koordineeritakse, toimub teabevahetus ning tulemuste tutvustamine piirkondade asjaomastele ametivõimudele, mis tõstab suuresti programmide mõjukust.

Biškeki kõikide eluhoonete seismilised kahjustused

Abi maavärinate korral

Maavärinad ohustavad tõsiselt Kesk-Aasia tihedalt asustatud piirkondi. NATO spondeeritud projekti raames aitavad Türgi maavärinaspetsialistid Uskebistani ja

Kõrgõzstani kolleegidel koostada nende riikide pealinnade Taškendi ja Biškeki jaoks riskikaarte. Need kaardid on abiks linnaplaneerimisel ning olemasolevate hoonete tugevdamisel.

Inimeste kokkuviiimine

Teadlastel on oma tööks ja uusimate uurimistulemustega kursis püsimiseks vaja juurdepääsu teabele. Infoajastu või Internet ei ole aga jõudnud veel kõikidesse teadus- ja akadeemilistesse ringkondadesse. Sageli öeldakse, et teabemonopoli puudumine on demokraatia ning kodanikuühiskonna õitsengu eelduseks.

Selle olukorra parandamiseks on NATO tsiviil-otstarbelise teadusprogrammi raames varustatud mitmeid partnerriikide teadus- ja haridusasutusi Interneti kasutamiseks vajaliku võrguinfrastruktuuriga.

Akadeemiliste ringkondade Interneti-ühenduse parandamiseks on võrgud paigaldatud suurematesse linnadesse Venemaa idaaladel ja Ukrainas. Samuti on võrgustatud Moldova, Rumeenia ning endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik.* NATO

spondeeritud projektidest selles valdkonnas on suurim ja kõige ambitsioonikam Virtuaalse Siidimagistraali projekt, mis tagab Interneti satelliitühenduse Lõuna-Kaukaasia ning Kesk-Aasia akadeemilistele ja teadusringkondadele.

Virtuaalne Siidimagistraal

Virtuaalse Siidimagistraali projekt käivitati 2001. aasta oktoobris. Selle nimi tuleneb Suurest Siiditeest, mis omal ajal ühendas Euroopat Kaug-Idaga, soodustades kauplemist ning

teadmiste ja arvamuste vahetamist. Projekti raames tagatakse Interneti-ühendus akadeemilistele ja teadusringkondadele kaheksas Lõuna-Kaukaasia ja Kesk-Aasia partnerriigis – Armeenias, Aserbaidžaanis, Gruusias, Kasahstanis, Kõrgõzstanis, Tadžikistanis, Türkmenistanis ja Usbekistanis. 2004. aastal laiendati projekt Afganistani.

Nüüd ühendab rentaalb moodne satelliit tehnoloogia projektis osalevate riikide teadus- ja akadeemilisi ringkondi ühise satelliidikanali kaudu Internetiga. NATO abirahaga on finantseeritud satelliidikanali ribalaius ja kümne satelliiditaldriku paigaldamine. Teised sponsorid panustavad materiaalsete abipakettidega. Nelja aasta jooksul on projekti investeeritud 3,5 miljonit dollarit, mis teeb projektist kõigi aegade suurima, mida on spondeeritud NATO tsiviilotstarbelise teadusprogrammi raames.

Tõeline Euro-Atlandi julgeolekukultuur

Alliansi arenev partnerluspoliitika on olnud üledukas Euro-Atlandi piirkonna strateegilise keskkonna muutmisel. Poliitilise dialoogi ja sõjalise koostegutsemisvõime edendamiseks aitab partnerlus luua tõelise Euro-Atlandi julgeolekukultuuri, mida iseloomustab kindel soov teha Euro-Atlandi riikide piires ja väljaspool koostööd põletavate julgeoleku-probleemide lahendamisel.

Tänu liitlaste ja nende partnerite vägede koostegutsemisvõime arendamiseks tehtud praktilisele koostööle teenivad NATO ja partnerriikide sõdurid õlg õla kõrval Balkanil ja Afganistanis. Partnerlus võimaldab liitlastel ja partneritel astuda koos vastu terrorismiohule ning tegelda oluliste probleemidega, nagu massihävitussõjarelvade levik.

Kaitsereformi stimuleerimise ja toetamisega paljudes partnerriikides soodustab partnerlus ka üleminekut demokraatiale. Partnerlus aitab üles ehitada nüüdisaegseid, tõhusaid ja demokraatlikult juhitavaid relvajõude ja muid kaitseinstituutide. Partnerlus aitab riikidel tulla toime ka selliste reformide sotsiaalsete ja materiaalsete mõjudega.

NATO liikmes- ja partnerriikide kodanikud saavad otsest kasu ka praktilisest koostööst paljudes muudes valdkondades, nagu katastroofideks valmistumine ning teadus- ja keskkonnaalane koostöö.

Partnerlus on aidanud juba kümnel riigil astuda NATOsse ning alliansi uksed jäävad avatuks uutele liikmetele. Kuid partnerlus pakub ka Lääne-Euroopa NATO-väliste riikidele, kes NATOsse astuda ei soovi, ainulaadset võimalust toetada Euro-Atlandi julgeolekut, rikkumata oma välis- ja julgeolekupoliitilisi põhimõtteid.

Euro-Atlandi julgeolekut ähvardavad ohud muutuvad. Uutel ohtudel, sealhulgas terrorismi ja mittetoimivate riikidega seotud ohtudel, on nii sise- kui ka välismaised allikad ning need ulatuvad üle riigipiiride. Kuigi ohud strateegiliselt tähtsa Balkani poolsaare stabiilsusele püsivad, on Afganistanis toimunu näidanud, et uued ohud meie ühisele julgeolekule lähtuvad Euro-Atlandi piirkonna äärealadelt. Sellises keskkonnas sõltub rahvusvaheline stabiilsus ja julgeolek üha enam ühelt poolt siseriiklikest

reformidest ning teiselt poolt ulatuslikust rahvusvahelisest koostööst. Julgeolekualast koostööd ei ole võimalik tõhusalt teha, kui puuduvad demokraatlikud põhimõtted ja institutsioonid. Euro-Atlandi partnerlusel on mõlemas suhtes võtmetähtsusega roll.

Sedamööda, kuidas liitlased ja partnerid koos arenevad, suureneb ka nende suutlikkus vastata koos ühistele väljakutsetele, luues nii tulevaste põlvkondade jaoks vastastikusele mõistmisele ja koostööle rajatud julgeolekut.

“Tänast kümnendat aastapäeva tähistades võime vaadata tagasi saavutatud edule. Euro-Atlandi partnerlus on pretsedenditult suures ulatuses kiirendanud riikide ümberkujunemist ning tihendanud rahvusvahelist julgeolekualast koostööd. NATO on alati olnud selle ettevõtmise keskmes. NATO tegevuse keskme poole on liikunud ka partnerlus. Partnerlus on teeninud liitlasi ja partnereid. See on teeninud demokraatiat ja rahu.”

NATO peasekretäri Jaap de Hoop Schefferi rahupartnerlusprogrammi 10. aastapäeva kõnest Euro-Atlandi Partnerlusnõukogus 14. jaanuaril 2004.

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN
1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Web site : www.nato.int

Site web : www.otan.nato.int

E-mail / Courriel : natodoc@hq.nato.int

© NATO / OTAN 2005

Käesolev väljaanne on olemas kõigis NATO ja partnerriikide keeltes.

Palun vaadake kodulehte www.nato.int/docu/pub-form.htm

või võtke ühendust leviosakonnaga:

NATO Public Diplomacy Division – Distribution Unit

Division Diplomatie publique de l'OTAN – Unité de diffusion

1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Tel : +32 2 707 5009

Fax : +32 2 707 1252

E-mail / Courriel : distribution@hq.nato.int